

KAREL RICHTER

Ave Caesar II

NA VRCHOLU MOCI
61–44 př. n. l.

€

ΕΠΟΧΑ

POLOZAPOMENUTÉ
EDICE
**Polozapomenuté
války**
VÁLKY

Ediční rada edice Polozapomenuté války

doc. PhDr. Ivana Čornejová, CSc. (Ústav dějin UK a archiv UK)

prof. PhDr. Radek Fukala, Ph.D. (FF UJEP Ústí nad Labem)

doc. PhDr. Jan Halada, CSc. (FSV UK, Institut komunikačních studií
a žurnalistiky)

PhDr. Petr Hofman (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR)

prof. PhDr. Martin Kovář, Ph.D. (FF UK, ředitel Ústavu světových dějin
na FF UK)

prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc. (FF UK a Technická univerzita Liberec)

PhDr. Karel Richter, CSc. (předseda Klubu autorů literatury faktu)

prof. PhDr. Aleš Skřivan, CSc. (FF UK, Ústav světových dějin)

POLOZAPOMENUTĚ
VÁLKY

EDICE

KAREL RICHTER

Ave Caesar II

NA VRCHOLU MOCI
(61–44 př. n. l.)

ŽIVOTNÍ DRAMA GENIÁLNÍHO
VOJEVŮDCE A STÁTNÍKA

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Karel Richter, 2014

Cover © Karel Kárász, 2014

Drawings © Martin Ďásek, 2014

Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2014

ISBN 978-80-7425-220-4

OBSAH

Skandál v domě velekněze	9
Hispánská příležitost	18
Pompeiův návrat	22
Caesarův konzulát	32
Galské tažení	58
Spiknutí Belgů	83
Probuzení bouře	133
Caesar tasí meč	166
Alexandrijská válka	218
Vítěz	242
Na vrcholu moci	263
Doznívání dramatu	289
Chronologie událostí	335
Literatura	337

SKANDÁL V DOMĚ VELEKNĚZE

Koncem roku 63 př. n. l. se ženy nejpřednějších patricijských rodin jako každoročně shromáždily, aby tajemnými nočními rituály oslavily Dobrou bohyni, strážkyni ženské plodnosti a jednu z božských ochrákyně Říma. Slavnost se konala vždy v některém z patricijských domů za přísného zákazu přítomnosti mužů. Tak přísného, že při obřadech musely být zakryty i mužské sochy. Na počest bohyně se hojně popíjelo víno, zpívalo a rozverně tančilo za doprovodu flétnistek a harfenistek a mezi muži kolovaly dohady, že se tu ženy mezi sebou svlékají do naha a učí se všemožným způsobům, jak dopřávat mužům při milostných stycích co největších rozkoší, a oddávají se všelijakým prostopášnostem. Tentokrát byla slavnost sezvána do Domu publica, z něhož se pontifex maximus a nastávající propraetor Caesar s veškerým mužským služebnictvem na noc uchýlil do rodného domu v ulici Ševců. Předsedat jí měla Pompeia jako hostitelka pro tuto noc. Její nejdůvěrnější služebná jménem Abra, známá svou chtivostí tělesného obcování, uváděla přicházející ženy dlouhou chodbou do zářivě osvětleného reprezentačního křídla paláce, kde je vítala Pompeia spolu se svou tchyní Aurelií. Scházel se tu ženský výkvět římské honorace. Dostavily se i panenské vestálky.

Velekněžský palác od večera naplňovala vůně kadidla a rozmanitých parfémů a zdobné chodby i přepychové komnaty zněly veselými ženskými hlasy, výskotem i zpěvem a skotačivými melodiemi drnkacích nástrojů i rozmanitých píšťal. V průběhu noci jedna z Aureliiných otrokyň, roznášejících pokrmy i pití, narazila v chodbě na podezřelou osobu v ženské tunice s dlouhými rukávy a hlavou až po oči zakrytou závojem. Na otázku, kdo je a co tu dělá, odpověděla osoba zajímkavě a se zjevnými rozpaky mužsky znějícím hlasem, že je harfenistka, pozvaná paní Pompeiou a že ji do domu pustila její služebná, aby tu počkala. Znělo to podezřele. Služka předstírala, že si jde po svých, ale pospíšila si informovat svou paní. Ta přiběhla s houfem účastnic obřadu a otrokyň, ale tajemná osoba se mezitím z chodby vytratila. Zneklidněná Aurelia s otrokyněmi prohledávala celý dům. Objevily ji v Pompeině kahany osvětlené ložnici. Uhodily na ni: „Kdo jste? Co tu děláte?“ Strhly jí z hlavy závoj. Strnuly úlekem: vždyť je to muž! Clodius! Blondatý krasavec, proslulý svůdník,

který se již delší dobu pod záminkou zdvořilostních návštěv točil kolem Caesarovy ženy Pompei, již si zřejmě vyhlédl za další povolnou oběť svých neřestných choutek. Kdyby jeho přítomnost v domě a v této místnosti za daných okolností nebyla tak vážným přečinem, působil by až uboze směšně v ženském převleku, s hrudí vycpanou hadry do ženských tvarů, s nalíčenými tvářemi a rty, když blekotal zmatenou a veskrze nemsmyslnou omluvu, že nechtěl, rozhodně nechtěl nijak narušit slavnost Dobré bohyně, proto si na sebe vzal ty ženské šaty, aby...aby nebudil pozornost...že totiž...že totiž přišel jen paní Pompeie vyřídit omluvu své ženy, která se pro nevolnost nemohla dostavit, aby se zúčastnila... Tady čekal, až...služka přivede paní, tohle chtěl vyřídit, nic víc a hned zase odejít...

Prísna Aurelie však supěla přetlakem zlosti. Bylo jí jasné, oč běží. Co si myslí ten navoněný floutek, ten nemravný zvrhlík a hýřil, jemuž není nic svaté? Že nevidím, jak se snaží vloudit do Gaiovy přízně, aby při svých častých jakoby zdvořilostních návštěvách zastihl jeho ženu, tu nestoudnou koketu, chtivou radovánek, v situaci příhodné pro nevěru nebo alespoň pro její tajné ujednání někde mimo dům? Ušlo mu, že jsem prokoukla jeho spády a že se schválně držím poblíž, abych mařila jejich sblížování? Hezky to měl ten ničema dnes vymyšlené! Využít nepřehledného ruchu v domě k neřestnému spáření s tou čubkou! Gaius ji musí vyhnat z domu!

„Mlč, Clodie!“ okřikla jej s mrazivou příkrostití. „Okamžitě odejdi z tohoto domu! A lituj svého svatokrádežného zločinu!“

Oslavy byly okamžitě přerušeny. Historiograf Robert Harris z historických pramenů vytěžil barvitější obraz Clodiova odhalení: Ženy zabrané do svých rituálních obřadů byly náhle vyrušeny výkřiky. Běžely po hlasu a vzápětí narazily na jednu z Aureliiných propuštěnek, která v hysterickém záchvatu mezi vzlyky ze sebe vyrážela překotné sdělení, že v domě je vetřelec. Přiblížila se k postavě, kterou považovala za hudebnici, ale zjistila, že je to za ženu přestrojený muž...

Během její vzrušené výpovědi se Pompeia spěšně vytratila z místnosti. Aurelia si toho povšimla a začala energicky jednat. Prikázala schovat všechny posvátné rituální předměty a zamknout domovní dveře. S několika nejodvážnějšími ženami a hloučkem vestálek vyšla na chodbu a začala místnost po místnosti prohledávat dům. V Pompeiině ložnici

objevily zahalenou postavu v ženských šatech, která k sobě tiskla lyru a snažila se ukrýt za záclonou. Vzápětí se dala na útěk. Vyběhla z místnosti a po schodech prchala až do jídelny. Tam zakopla o lehátko a ženy ji dostihly a strhly jí z hlavy závoj. Všechny poznaly krasavce Publia Clodia Pulchera. Oholil si bradku, namaloval tváře, nalíčil si černě oči, červeně nabarvil rty. Byl nepochybně opilý. Uvědomil si, že je odhalen, a tak se pokusil svůj původní záměr sejít se intimně s Pompeiou zamaskovat snahou převést celou příhodu v rozverný žert. Vyskočil na jídelní stůl, odhodil plášť, shodil ze sebe tuniku a s nevázanou rozpustilostí předvedl ženám svou mužskou nahotu. Omdlévaly úlekem a se zděšenými a vrcholně pohoršenými výkřiky vybíhaly z jídelny. Clodius v nastalém zmatku vběhl otevřenými dveřmi vedle do kuchyně a oknem unikl z domu. V té chvíli se objevila Pompeia se služkou Abrou. Aurelia se na ni rozkřičela, že cizoložnými pletkami znesvětila obřad. Obě s pláčem popíraly jakoukoli hříšnou domluvu s Clodiem. Hlavní vestálka však prohlásila autoritativně, že bez ohledu na jejich vinu či nevinu posvátné obřady je nutno okamžitě zrušit a uctivatelky bohyně se musí rozejít a sejdou se k obřadům v jiný den.

Nazítří hned po ránu, sotva se Caesar se všemi muži své domácnosti navrátil ze suburské vily do velekněžské rezidence, matka Aurelie, která ho již netrpělivě vyhlížela, vychrlila ze sebe ostudně pohoršlivou událost uplynulé noci.

„Něco takového nemůžeš strpět! Urazila nejenom tebe, velkého pontifika a praetora, ale i Bone Dea, Dobrou bohyni plodnosti a hojnosti! Musíš zjednat úctu sobě, jí a bohům vůbec. Vyžeň ji z domu!“

Caesar, třebaže vždy vnímavě naslouchal matčiným radám a poslušně plnil její příkazy, tentokrát se nemínil s rozhodnutím ukvapit. Samozřejmě si povšiml zalíbení, které zřejmě Clodius Pulcher našel v jeho mladé hezké manželce Pompeie. Viditelně se jí dvořil, s nepochybným prahnutím dosáhnout s ní potají tělesného potěšení. Caesara kupodivu toto zjištění nijak nevyvádělo z míry. Věděl z vlastní zkušenosti, že manželství nebývá pro mnohé ženy důvodem, aby se odříkaly být po vůli i jiným mužům než jenom svému choti. Pompeiu totiž nemiloval natolik, aby úzkostlivě lpěl na její věrnosti. Neposkytovala mu zdaleka tolik slastných zážitků jako Servilia, Mucia či Tertulla i jiné ženy, takže její

milostnou rozdávačností nepokládal za újmu na svém výlučném, úzkostlivě strážném vlastnictví. Mnohem víc mu záleželo na udržení Clodiovy přátelské oddanosti. Potřeboval tohoto světlovlasého kučeravého mladíka, patricia s líbivou tváří, zatíženého pověstí mravního zvrhlíka, který dokonce souložil s jednou ze tří svých vlastních sester. Ochotně ho přijímá ve svém domě bez ohledu na jeho chtivé pohledy vrhané na Pompeiu. Ví o něm, že je schopen podle potřeby shromáždit desítky statných mužů schopných a ochotných pěstmi, ale i s obušky či noži a meči v rukou zasáhnout na jeho pokyn proti komukoli. Cení si jeho kdykoli využitelné ochoty nasadit je k jeho podpoře, neboť v něm vidí muže budoucnosti. „Jsem váš, Gaie Julie,“ ujišťoval ho věrohodně. „Stojím neochvějně na vaší straně.“ Caesar si v duchu kladl otázku, za jakou cenu mu Clodius nabízí svou oddanost. Aby se mohl stát milencem jeho ženy Pompei? Připouštěl, že mu hodnota jeho podpory konec konců za tuto cenu stojí. I mravních zvrhlíků, jsou-li náležitě schopní, je někdy stejně nezbytně zapotřebí jako malty k spojení žulových či mramorových kvádrů při stavbě paláců a chrámů.

Clodius však od Caesara přece jenom za oddané přátelství něco výslovně žádá. Chce se stát tribunem lidu. Výborně! Jako tribun by mohl být pro Caesara ještě užitečnějším spojencem. Jenže tribunem může být zvolen jenom příslušník plebsu nikoli šlechtic jako on. Potřeboval by se tedy zbavit svého šlechtictví tím, že by ho alespoň na čas formálně adoptoval někdo z plebejců. Nemohl by mu Caesar pomoci získat někoho takového? Ale ovšem že by mohl. Za přiměřený peněz se jistě dá pořídit i adopce. Porozhlédne se mezi svými popularistickými stoupenci. Přislíbil, že mu k splnění podmínky tribunní volby dopomůže. Skutečně najde mladého plebejce, dokonce mladšího než Clodius, kterému za slušnou odměnu nebude činit potíže přijmout o něco staršího mladého šlechtice za syna. Získat potřebný počet hlasů, aby byl zvolen tribunem, už bude pro Clodia hračkou.

Skandál ve velekněžském sídle ovšem vyvolal závažnou komplikaci. Už nazítří ráno se mnozí senátoři od svých manželek, které se v noci v spravedlivém pohoršení předčasně vrátily domů, dozvěděli, co se seběhlo. V hloučcích senátorů, scházejících se před vchodem, se o tom tlučeně hovořilo hlava u hlavy. Představte si, ta Caesarova Pompeia! Ona je, pravda, trochu do větru. Ráda sem tam někomu podrží. Ale představte si,

pustila v noci tajně Clodia, toho kance, v přestrojení za ženskou do domu při obřadech Dobré bohyně! Myslela, že si toho v tom ženském rumraji nikde nevšimne. Chudák Caesar! Má teď z ostudy roucho! Chudák? Jakýpak chudák? Co si vzal, to má! Jak si kdo ustele, tak si lehne!

Desítky zvědavých očí pozorovaly Caesara v jednací síni kurie, jak se s kamennou tváří a pevně semknutými rty, nikoho si nevšímaje, ubíral k praetorské lavici. Kdyby záleželo na něm, přešla by se celá ta nechutně trapná záležitost mlčením. Sotva však předsedající konzul Murena, Clodiův tchán, zahájil jednání oznámením, co je na pořadu dne, vztyčil se bývalý praetor Cornificius, který se rád jevil jako strážce náboženských ctností, s námitkou proti programu jednání: „Žádám, aby se přikročilo k mimořádné rozpravě o hanebných a nemorálních událostech, k nimž, jak se dozvídáme, došlo údajně v noci v oficiálním sídle pontifika maxima.“ Konzul Murena, který již také věděl, co se stalo, ať už si o věci myslel cokoli, neměl jistě zájem, aby kvůli Clodioví padl stín na celou rodinu. „To je záležitost, která se netýká senátu,“ odvětil. „Vyšetření toho, co se skutečně stalo, nebo nestalo, v domě velkého pontifika, spadá do jeho pravomoci.“

Ihned vyskočil Cato s očima planoucícma vášnivostí veřejného mra-vokárce: „Senát však nemůže zůstat netečný. Navrhuji požádat kolegium pontifiků, aby vše přísně vyšetřilo a podalo senátu co nejdříve podrobnou zprávu.“

Murena byl chtě nechtě nucen dát o Catonově návrhu hlasovat. Většina byla pro. Exkonzul Cicero, který si umiňoval, že se bude držet stranou, aby si zbytečně proti sobě nepopudil Caesara, na němž mu přece jen dosti záleželo, se přesto nakonec neudržel, aby se do věci nenamočil. Povstal a s pohledem na něj upřeným rozvážně pronesl: „Ježto byl údajný zločin spáchán v domě velekněze, který je zde přítomen, snad ho můžeme požádat bez dlouhého čekání na výsledek vyšetřování, aby nám sdělil, zda k řečenému zločinu skutečně došlo či nikoli.“

Caesar s železným klidem povstal a s nepatrnou prodlevou hlasitě odpovídal: „Obřady Dobré bohyně nejsou záležitostí velkého pontifika, a jelikož jsem jako muž nesměl být a nebyl přítomen, nemohu v této chvíli zodpovědět otázku, která předbíhá vyšetření.“ Usednutím dal najevo, že nemá co dodat. Cicero se však nedal tak snadno odbýt. Znovu se zvedl s poněkud jízlivou poznámkou:

„Obřadu však předsedala, pokud je mi známo, manželka velkého pontifika, takže on jako její manžel má již jistě z první ruky zprávy o tom, co se vlastně přihodilo. Má otázka tudíž není nemístná.“ Posadil se s přesvědčením, že dostal Caesara do úzkých. Gaia Julia však nebylo tak snadné vyvést z rovnováhy. Vstal a bez nejmenších rozpaků pronesl: „Ta žena už není mou manželkou, takže nemám, co bych řekl v jejím zastoupení.“

Jednací síň zašuměla údivem a vzrušením. Cicero vyletěl ze svého místa ještě dřív, než se Caesar stačil posadit.

„Můžeme to chápat jako potvrzení, že k zločinu skutečně došlo?“

„Mé rozhodnutí je mým rozhodnutím. Zločin může být potvrzen pouze objektivním důkazem, nikoli soukromým rozhodnutím.“ Cicero se však stále ještě nechtěl vzdát.

„Pokud by k zločinu nedošlo, jaký měl náš velekněz důvod, aby se rozváděl?“

„Důvody k rozvodu mohou být různé. A nikomu do nich nic není. V případě velekněze, aby bylo jasno, zločin nemusel být spáchán, ale velekněz nemůže žít se ženou, na niž padlo třeba jen pouhé podezření z nějaké nekalosti.“ Na to už Cicero nemohl říci ani slovo. Oba se posadili a konzul Murena s úlevou přikročil k dalšímu bodu jednacího pořadu.

Cicero Caesara podezíral, že rozhodnutí o rozvodu učinil až v senátu, aby vyklouzl ze slepé uličky, kterou mu svými dotazy uchystal. Podle něho se své ženy zřekl s lehkostí, s jakou by člověk nevyhnal ani psa. Pompeia jako dcera bohatého otce našťěstí měla kam jít.

Třebaže neexistoval zákon stanovící, jak má být potrestán muž, který svévolným vstupem do domu, kde se konají oslavy na počest Dobré bohyně, a narušil posvátný obřad, rozjitřené veřejné mínění donutilo senát, aby odhlasoval rozhodnutí, že Clodius se svým hříšným skutkem dopustil zločinu, který podléhá soudu. Přičinili se o to jeho četní nepřátelé. Především Lucullus, manžel jeho nejmladší sestry, který mu nemohl zapomenout, že za války proti Mithridatovi se mu za všechno dobro odměnil tím, že proti němu vyvolal vzpouru vojska. Hořkost této proradnosti nestrávil ani po velkolepém triumfu, který mu před dvěma lety vymohl Cicero jako protislužbu za pomoc proti Catilinovi. Triumf byl pro Luculla náplastí na palčivou křivdu, kterou utrpěl, když Pompeius znevážil jeho válečné zásluhy a potupně ho zbavil velení. Ale hořkost Clodiovy

intriky se mu nedařilo z mysli vypudit. Teprve nyní, po dvouletém blahobytném odpočinku v jeho přímořské luxusní vile se mu dostalo příležitosti pomstít se Clodiovi za neodpustitelnou zradu. Přiměl, jistě nikoli jen slovy, ale i nemalým honorářem proslulého rétora Hortensia, aby převzal obžalobu.

Věhlasný právník přerušil své starobní lenošení a začal pilně shromažďovat výpovědi svědků. Závažná byla výpověď Caesarovy matky Aurelie, která bez ohledu na synovy důvody k zdrženlivosti v Clodiově postihu shodně s vnučkou Julií potvrdila, že Clodius byl onu noc přistižen v Pompeině ložnici. Caesar byl sice nucen předstírat, že je Clodiovým činem pohoršen, ale jeho potrestání se nijak nedomáhal a svědecký podíl na obžalobě odmítl s odůvodněním, že nebyl v domě přítomen, takže nemá, co by dosvědčil. Odprísáhnuv před porotou věrnost bohům a římskému lidu, s pohledem upřeným na obžalovaného, podle Maxe Galla, prohlásil: „Já Clodia neobviňuji! Nevím, co se v Domě Publica odehrálo. Pokládám Clodia za upřímného a nevinného.“ Získal tak Clodiovu nehynoucí vděčnost, která měla pro něj větší cenu než zrušené manželství s ženou, která mu byla lhostejná.

Clodius byl navzdory své mravní otrlosti, anebo možná právě díky ní, mužem budoucnosti. Kromě nepřátel měl i nemálo vlivných přátel. Jeho obhajobu převzal bývalý konzul Gaius Scribonius Curio. Snažil se vysekat svého klienta z obvinění tím, že sehnal svědka ochotného odprísáhnout, že Clodius nemohl spáchat, z čeho je obžalován, neboť tu noc, kdy se daný zločin udál, nocoval jako host v jeho domě devadesát mil od Říma. Hortensius, přesvědčený, že Clodius je vinen, usilovně hledal a našel svědka, který Curiovo alibi, jež pokládal za falešné, byl schopen a ochoten vyvrátit. Přivedl před porotu člověka, který odpoledne v den spáchání zločinu viděl Clodia v rozhovoru s Ciceronem. Šlo nyní o to, jestli Cicero potvrdí pravdivost této výpovědi. Přesněji řečeno, jestli bude svolný zpřetrhat svým svědecktím dosavadní přátelské vztahy s Clodiem, který byl v době jeho konzulátu jedním z jeho tělesných strážců. Přestěhováním do své nové, velkolepé rezidence na kapitolském vršku, kterou si koupil od Crassa po dlouhém smlouvání za pouhých tři a půl milionů sesterciů, se stal sousedem Clodiovy prostřední sestry Clodie, které tu žila v domě zděděném po rodičích. Tuto chytrou a nevšedně krásnou ženu s výrazně velkýma očima, opěvovanou verši senátora

Catula, který byl schopným básníkem, obdivoval Cicero tak nápadně, že jeho manželka Terentia začala na ni nenávistně žárlit. Ona ho také přinutila, aby před soudem nakonec proti své vůli její vlastní očitě svědectví Clodiova náboženského zločinu doplnil potvrzením nepravdivosti Scriboniem vykonstruovaného alibi. Nakonec sám při své ješitné ctižádostivosti nalezl zalíbení v roli korunního svědka, který se zavděčil senátní elitě a sklízel od ní pochvaly. Poštval tím ovšem proti sobě rabiátské tlupy Clodiových plebejských přívrženců, vedených synem obhájce Curia, takže mu senát stejně jako členům poroty musel zajistit tělesné strážce. Clodiova vina začala být zcela nepochybná. Velice ho znevážil Lucullus, sršící touhou svého nevděčně zrádného příbuzného zdeptat. Podrobně líčil, jak před nějakými deseti lety, když Clodius přibyl na návštěvu do jeho domu v Neapolském zálivu, přistihl svou manželku, jeho rodnou sestru, jak spolu smilnili v její ložnici jako pes s čubkou, což sledoval ukryt pod jejím ložem. Svým svědectvím ovšem zároveň, a možná ještě více, znevážil nejen svou manželku, ale i sebe. Zdlouhavý soudní proces se již zřetelně schyloval k provinilcovu odsouzení. V té chvíli Clodius a jeho přátelé a příznivci, k nimž se řadil i Crassus, přešli po nezdaru rétorické obhajoby k zastrahování porotců a poté k jejich získávání podplácením. Tato metoda se velice osvědčila.

V květnu roku 61 př. n. l. soud skončil naprosto neočekávaným Clodiovým osvobozením, když jedenatřicet členů poroty proti pětadvaceti prosadilo ortel „Nevinen“. Lucullovi a dalším Clodiovým nepřátelům z řad senátní nobility nepochopitelný zvrat v průběhu soudního řízení a zjevná nespravedlnost rozsudku vyrazily dech. Catulus se na jednoho z porotců při setkání pohrdlivě obořil: „Nač jste si, vy zastánci práva, vyžádali ochranu? Aby vás někdo neoloupil o peníze, za které jste prodali spravedlnost?“ Hluboké roztrpčení nad zkorumpovaností soudu dost možná přispělo k tomu, že nedlouho poté zemřel.

Korunní svědek obžaloby Cicero se pro Clodia navzdory tomu, že obžaloba pohořela, stal nepřitelem s hrozbou krevní msty v zádech.

Caesarovi se bezděky povedlo účasti na ostudné soudní frašce vyhnout, když mu byla jako praetorovi usnesením senátu přiřčena správa Zadní Hispánie (Hispanie Ulterior). Provincie, kde působil již před osmi lety ve funkci quaestora tehdejšího provinčního správce Veta a kde měl

z té doby mnoho přátel z řad Hispánců i Římanů a taky vášnivou milenku, která sice náležela místodržitelovi, ale při jeho časté nepřítomnosti v hlavním městě dopřávala ve svém loži ochotně sexuální potěšení i jemu. Nevyčkal ani, až mu senátní úřad vydá písemné potvrzení schváleného ustanovení s podrobnými pokyny, jak dohlížet na těžbu stříbra, rudy a dodávky mědi a zemědělských produktů a řádný výběr daní. Již v lednu, dlouho před skončením soudu s Clodiem, se vydal na cestu do Corduby s úlevou, že nechává za zády celý ten zpropadeně nepříjemný Clodiův skandál i svůj rozvod a s tím vším spjaté politické rozbroje mezi populáry a optimáty. I když sám patřil k populářům, nepřál si být v této chvíli mezi dvěma mlýnskými kameny.

Do cestovního vozu přibral svého přiděleného quaestora Veta juniora, jehož otci sám svého času sloužil v téže funkci. Společně s nimi cestoval i zámožný Hispánc Lucius Cornelius Balbus, jemuž Pompeius za prokázané služby dopomohl k římskému občanství. Caesar si jej jako zkušeného důstojníka a znalce místních poměrů vybral pro funkci náčelníka svého vojenského štábu s titulem praefectus fabrum (velitel technického sboru). Možná vzal s sebou i svého tajemníka Aemilia. (Bertold Brecht ve smém nedokončeném románu *Obchody pana Caesara* nazývá jeho tajemníka jménem Rarus.) Tajně ve svém konvoji vozů a jezdců propašoval z Říma i uprchlého numidského prince Masinthu, kterého již řadu měsíců skrýval ve své suburské vile, poté co se mu ho nepodařilo obhájit proti tyranskému králi Hiempsalovi, požadujícímu soudní cestou jeho vydání do Nummidie. Hispánie principi slibovala spolehlivé bezpečí.

HISPÁNSKÁ PŘÍLEŽITOST

Caesarovi samému před odjezdem vyvstaly potíže. Na paty se mu věšela zátěž dluhů, které podle historika Appiana činily pětadvacet milionů sestercií. Věřitelé v obavě, že chce oddálit splacení jejich pohledávek anebo jim snad dočista uniknout, začali podnikat kroky, aby mu bylo znemožněno opustit město. Hrozilo mu dokonce pozastavení praetorství, dokud nezaplatí své dluhy. Nezbylo mu, než aby se obrátil opět na Crassa, který si již předtím schopného Gaia Julia neváhal k sobě připoutávat ochotnými půjčkami. Ostatně měl z čeho půjčovat, neboť vlastnil údajně osmnáct tisíc amfor plných stříbrných mincí. I tentokrát mu pomohl z nesnází složením finanční záruky. Cenil si vysoce jeho podnikavosti a schopnosti rázného jednání. Věřitelé se uklidnili a Caesar opustil Řím, jak nejrychleji mohl, bez čekání na konzulské požehnání. Doufal, že roční výkon místodržitelských pravomocí v Zadní Hispánii mu stejně jako jeho předchůdcům přinese zisk, který ho zbaví finančních starostí.

Po čtyřtýdenní vytrvalé jízdě po cestách, které místy, zejména při průjezdu alpskými průsmyky, vyžadovaly značnou námahu koňských záprahů, a dokonce i občasně sesednutí cestujících, dorazil konvoj cestovních i nákladních vozů i jezdců ozbrojeného doprovodu do hlavního města provincie, do Corduby, ležící v úrodné nížině řeky Baetis (dnes Guadalquivir).

Jako místodržitel, sídlící i se svou suitou a úředníky v honosném vládním paláci, byl Caesar neomezeným vládcem provincie, zahrnující dnešní Andalusii a Estramaduru, Lusitanii i dnešní Portugalsko. Byl hlavou civilní správy, nejvyšším soudcem i vrchním velitelem přiděleného vojska v síle dvaceti kohort, to jest dvou legií. Podřízený quaestor mu zajišťoval vedení účtů, vybírání daní a poplatků a podle potřeby jej zastupoval ve výkonu soudních pravomocí. Provincie dodávala Římu a celé Itálii obilí, olivový olej a víno. Vynikala mimo to bohatstvím rudných ložisek. Po několikaleté válce římských legií s armádou vojevůdce Sertoria se ještě hospodářsky nezotavila natolik, aby se z jejího spravování dal okamžitě vytěžit tak velký soukromý zisk, jaký by Caesar potřeboval k vlastnímu rychlému zbohatnutí. Musel se v prvé řadě starat o zahlazení válečných škod, rozvoj zemědělství, řemesel a obchodu. Velkou zátěží

ekonomického uzdravování země byla masová zadluženost obyvatelstva. Caesar se ji snažil potlačit zákonem nařizujícím, aby dlužníci dvěma třetinami svého výdělku spláceli své dluhy až do jejich uhrazení. Tento zákon, podivně kontrastující s jeho vlastní dlužnickou situací, přece jenom přispěl záhy k nápravě daného společenského neduhu a získal mu značnou popularitu. V duchu popularistických idejí se staral o zlepšení životních podmínek nemajetných obyvatel. Snažil se provincií vymoci úlevy i v senátem požadovaných daních a poplatcích. Dosáhl dokonce zrušení perzekuční válečné daně. V péči o rozkvět provincie a jejích obyvatel mu usilovně pomáhal jeho nejbližší spolupracovník ve funkci praefekta fabra Lucius Cornelius Balbus, který se stal jeho doživotním oddaným přítelem. Původem Féničan, narozený v Gadesu, tehdy již čtyřicetiletý zámožný obchodník. Muž tmavé pleti s vlasy a vousy černými jako uhel, zuby a bělmo očí bílé jako slonovina. Mluvil velice rychle a rád se smál. Jeho rady byly moudré a Caesar na ně dal. Byl první z římských guvernérů, který se prozíravě zaměřoval na podporu hispánských obchodníků nejenom proti římské konkurenci, ale i proti nepochopení vlastních krajanů. Byl to jistě Balbus, kdo ho inspiroval k přesídlování obyvatelstva z horských oblastí, kam uprchlo před hrůzami války z měst, zpět do jejich původních domovů, kde se projevoval tíživý nedostatek pracovních sil. Přestěhováním živořícího obyvatelstva z přelidněných krajů do silně vyhladněných oblastí rudných dolů se přičinil i o oživení těžby, která se vyplácela obchodníkům a skýtala obživu i nezaměstnaným přistěhovalcům. Ty, kteří se zdráhali zanechat volného pastýřského života v končinách, kam se ani výběřcím daní nechtělo vláčet, neváhal k přesídlení přinutit mocí.

Rozsáhlé oblasti provincie v severním pomezí byly zmítány neklidem, který tu přetrvával z válečných časů. Obyvatelstvo sužovaly loupežné nájezdy divokých iberských kmenů a nedařilo se tu plně obnovit autoritu místodržitelské moci a platnost zákonů. To byla příležitost, které se Caesar jako rozený válečník dychtivě chopil. Z hispánského obyvatelstva naverboval a zformoval dalších deset kohort, které vyzbrojil a podrobil římskému výcviku, takže měl pod svým velením tři šestitisícové legie, s nimiž se rozhodl rozpoutat válku proti nepoddajným horským kmenům narušujícím klid a mír provincie. Vítěznou válku, v níž nechá zaskvěť svou vojevůdcovskou zdatnost, odvahu, odhodlání, své dokonalé

ovládání zbraní a nezranitelnost v bojích. To je jeho cesta vzhůru, k vrcholům moci.

Po důkladné přípravě zahájil tažení proti okrajovým územím západní Lusitánie s plánovaným vpádem do dnešní Galicie. Tamější bojovné kmeny z opevněných sídlišť na vrcholcích horských hřbetů a výšin v prostoru mezi řekami Tagus (Tajo) a Duerpo (Duero) neustále ohrožovaly zemědělece usídlené v nížině a drancovaly jejich osady. Likvidaci tohoto nebezpečí si předsevzal jako svůj první vojenský úkol. S nově vyzbrojeným vojskem rozvinul tažení proti Kallaikům na severozápadě a Lusitáncům na jihozápadě poloostrova. Osazenstvo nejbližší horské pevnosti Mons Herminius v Sierra Estrella, k níž přitáhl se svým mohutným vojskem, vyzval, aby se vzdalo odporu, odevzdalo všechny zbraně a dobrovolně přesídlilo do údolí. Když domorodci podle jeho očekávání odmítli, přikročil k dobývání jejich urputně bráněných postavení. Navzdory fyzické zdatnosti a kvalitní výzbroji i početnosti Lusitánců obratně vedenými ztečemi drtil jejich odpor a dobýval jedno horské postavení za druhým. Překvapoval protivníky rychlými přesuny a útoky z nečekaných směrů, předvídaním jejich úskoků a nastražovaných léček i rozhodností a nelítostnou tvrdostí úderů. Úspěšně se dokázal vyhýbat přeпадům ze zálohy. Postupně zatlačoval zuřivě vzdorující Lusitánce k pobřeží, kde jejich spojené voje donutil k rozhodné bitvě. Na rozlehlé planině, obklopené nevysokými pohorky, kterých dokázal využít k překvapivým bočním atakům jízdy, promyšleným zasazováním čelních a křídelních úderů, rozčlenil a postupně rozdrtil a zmasakroval bojové formace nepřátel, jejichž zbytky zmateně prchaly k atlantickému pobřeží. Na ukořistěných plavidlech unikaly pronásledovatelům na ostrov Berlanga v Biskajském zálivu.

Caesarův pokus vysadit na ostrově z najatých a rekvírovaných rybářských a obchodních lodí úderné oddíly, které by závěrečným útokem zakončily likvidaci lusitánského odporu, se nezdařil. Mračna šípů a kamení znemožnila přistání lodí, které nebyly uzpůsobeny k bojovým akcím. Caesar se však nikdy nedával nezdařem odradit od pojatého záměru. Prostřednictvím jízdního kurýra povolal z Gadesu flotilu válečných lodí. Pohled na blížící se mohutné galéry s napjatými plachtami a řadami mohutných, rytmicky zabírajících vesel na bocích, jaké tu nikdo ještě nikdy neviděl, zbavil Lusitánce odvahy k odporu. Hromadně skládali

zbraně a vzdávali se do zajetí. Zběsilci, kterým se nechtělo odhodit meče a oštěpy, byli nemilosrdně pobiti. Povzbuzen úspěchem svých válečných akcí, jež osobně vedl, podnikl poté Caesar rozsáhlou invazní operaci. Posunoval se s flotilou bouřlivými vodami Atlantiku podél pobřeží západním směrem až k Brigantiu (dnes Betáns) a obsazoval i dobýval nová, Římany dosud nepodrobená území Gallaecie (Galicie). Všude nastoloval římskou nadvládu a vytvářel podmínky pro zakládání římských kolonií a rozkvět obchodního podnikání. Stal se vítězným vojevůdcem na nejzazším západním konci římského světa. Všude nekompromisně zaváděl pořádek a platnost zákonů. Z bojů přivedl tisíce zajatců, jež se ziskem prodal jako otroky do dolů, kde chyběly dělné ruce. Zajistil tak pro Řím plynulý přísun dvou třetin celkové těžby rud. Získával obdiv a přátelství místních veličin i sympatie lidových mas, neboť dokázal věnovat pozornost jejich potřebám. Ačkoli nekrade a nevydírá, i jeho soukromá peněžní truhlice se utěšeně plní díky válečné kořisti a ochotným darům místních boháčů, kteří mu vděčí za zklidnění společenských vod, potlačování zločinnosti a prosazování práva a spravedlnosti i za vytrvalé úsilí o rovnoprávnost s občany Říma. Během svého místodržitelství vyzískal asi pětatřicet milionů sestercií. I jeho vojáci ho milují. Snášejí všecku nepřízeň života v poli s nimi. Obdivují jeho sebekázeň. Všimají si jeho střídmosti v jídle i pití, každodenního tělesného cvičení a otužování koupelí ve studené vodě a také jeho chrabrosti, když se vrhá do bojů v čele jejich šiků. Pozorně naslouchají jeho slovům, kdykoli k nim promlouvá, a jeho výzvy a příkazy jsou pro ně zákonem. Vděčí mu i za štědré odměny. Na konci lusitánského tažení mu v La Coruña vzdali nadšený hold a povolali ho imperátorem, což mu skýtá právo po návratu slavit triumf v Římě. Historik Sallustius o něm za dvacet let napíše: „Caesar si zvykl hodně pracovat a málo odpočívat. Soustřeďoval se na záležitosti přátel na úkor svých vlastních. Nikdy nezanedbával nic, čím by mohl někomu prokázat laskavost. Dožadoval se silného imperia, armády a nové války, aby mohl předvést svůj talent.“

POMPEIŮV NÁVRAT

V Římě se zatím povážlivě kazilo společenské povětří. Již od poloviny ledna roku 62 př. n. l., kdy poslové doručili do senátu zprávu, že v Brundisiu, vzdáleném téměř tři sta mil od Říma, přistály lodě s legiemi Pompeia Velikého v celkové síle čtyřiceti tisíc mužů, senátní nobilita v čele s Catonem se chvěla obavami, že Pompeius Magnus se svým vojskem potáhne nyní na Řím, aby se zmocnil vlády. Vítězný vojevůdce však učinil, co nikdo nečekal. Shromáždil následující den své vojsko na brundisijském náměstí a předstoupil před ně s proslovem přibližně tohoto znění: „Vojáci, děkuji vám za věrné služby. Porazili jste pontského krále Mithridata, největšího nepřítele Říma od punských válek. Vykonali jste hrdinské činy, které vstoupily do dějin. Vrátili jsme se domů a dnes nastal pro nás všechny neradostný den našeho rozloučení. Úkol, kterým nás pověřil senát a lid, je splněn. Nepatří k němu udržování armády na území Itálie. Vrátime se tudíž všichni do svých domovů. Slibuji vám, že nikdo z vás nezůstane bez odměny a vy víte, že já své sliby plním. Dostanete podle zásluh peníze i půdu.“ Propukl ohlušivý jásot, který mu hodnou chvíli znemožňoval pokračovat. Když náměstí konečně ztichlo, zakončil svůj proslov výzvou: „Rozejděte se zatím tam, kde máte kdo domov, ale buďte připraveni, až vás povolám k sobě do Říma, abych vám vyplatil zaslouženou odměnu a abychom společně nejvelkolepějším triumfem, jaký kdy město na Tibeře vidělo, oslavili naše společná vítězství hodná světodějných činů Alexandra Velikého.“

Rozpustil své legie a jejich příslušníkům bylo ponecháno na vůli, jestli chtějí nějakou dobu utrácet žold v městských tavernách a nevěstincích, anebo se rovnou vydat na cestu do míst svého trvalejšího pobytu. Pompeius sám se zatím jen s hloučkem nejbližších přátel a spolupracovníků v doprovodu nevelkého oddílu tělesné ochrany a s nejnutnějším vezeným nákladem vypravil koňmo beze spěchu po silnici směřující do Říma. V každém městě, kterým projížděl nebo kde se jeho konvoj zastavil k odpočinku, i ve venkovských hostincích, v Tarentu, Venusii, v Capui, všude se sbíhaly stovky a tisíce lidí, kteří ho radostně zdravili a vítali.

Domů Pompeius nijak nespěchal. Se svou ženou Mucií, jejíž cizoložné miliskování s mnoha muži, včetně Caesara, mu nezůstalo utajeno, se rozhodl rozvést. Poslal jí hned po vylodění v Brundisiu dopis, jímž jí to dal na vědomí s výzvou, aby se klidila z jeho domu, dřív než dorazí do Říma, a to bez dětí, jež zůstanou v jeho péči. Tím si ovšem zneprátelil oba její bratrance, generála Metella Celer a tribuna Metella Nepota, který se do Itálie vrátil s ním, a nyní prudce zchlazen ve svém dosavadním bezvýhradném přílnutí k němu, se od něho odtrhl a vracel se do Říma, odhodlán přidat se k jeho zavilým odpůrcům.

K hlavnímu městu Pompeius dorazil se svým doprovodem koncem ledna. Ubytovali se na Martově poli ve Ville publica, kam si pozval nové konzuly Pupia Pisona a Valeria Messallu a řadu čelných senátorů včetně Cicerona. Čekali na něj ve studené, nevyhřáté audienční síni. Přišel zvenčí, kam musel vyjít, aby pozdravil tisícové davy, které ho přišly pozdravit, provolávaly mu slávu a přály si ho spatřit. Pádovým vojenským krokem v celé své imperátorské mohutnosti, v lesklém krunýři a zimní vojenské výstroji pod šarlatovým pláštěm, přiléhavých nohavicích po kolena, bílých ovinovačkách a šněrovacích okovaných červených vojenských botách připochodoval před početné seskupení hodnostářů, kteří ho pozdravili povstáním z lavic. Sňal peřím zdobenou přilbu z hustých, nakadeřených a do patky sčesaných tmavých vlasů a podal ji pobočníkovi. Srdečně objal Cicerona, který stál v popředí. „Rád tě vidím, Marku Tulie! Nebýt tebe, neměl bych se kam vrátit.“ Přítomné vyzval, aby se posadili, a sám rovněž usedl do velkého křesla, které mu přinesla dvojice otroků. Svůj proslov zahájil poděkováním všem účastníkům shromáždění, že přijali jeho pozvání. Chtěným úsměvem zakrýval rozmrzelost, že se nedostavil Cato, jeho sršatý odpůrce, jehož se chystal oslovit velkolepým usmiřovacím návrhem. Nedostavil se ani Crassus. „Chci vám podat předběžnou zprávu o plnění úkolu, jímž jsem byl senátem a lidem římským pověřen. Během svého válečného tažení jsem dobyl tisíc pevností, devět set měst a čtrnáct celých zemí včetně Sýrie, Palestiny, Arábie, Mezopotámie a Judey. Založil jsem nejméně třicet devět nových měst, z nichž pouze tři jsem dovolil nazvat jménem Pompeiopolis.“ Jeho řeč působila vychloubavě, až téměř chvástavě. Někteří ze senátorů si vyměňovali znechucené pohledy, ale fakta, která Pompeius dával na vědomí, upoutávala obdivnou pozornost: Daň z majetku, kterou zavedl

v dobytých městech a zemích, zvýšila státní příjmy Říma o dvě třetiny. Ze svého osobního majetku se rozhodl přispět do státní pokladny darem ve výši dvou set milionů sestercií. Zdvojnásobil rozlohu římské říše, jejíž hranice nyní sahají až k Rudému moři. Pompeius se na chvíli odmlčel, aby nechal svá sdělení náležitě zapůsobit, a rozhlédnuv se vítězoslavně po auditoriu, dodal: „Bude samozřejmě zapotřebí, aby senát veškerá má dobytelská a osídlovací rozhodnutí se zpětnou platností potvrdil zákonem.“ Cicero se osmělil otázat, jaký zákon má na mysli.

„Jeden, jediný,“ odvětil Pompeius. „V nejstručnějším znění. Senát a lid římský schvaluje veškerá rozhodnutí Pompeia Velikého pojatá a uskutečněná při dobývání a správě východních oblastí.“

Nikomu z přítomných senátorských špiček se nechtělo věřit, že by to bylo vše, co Pompeius od senátu očekává. Taky že nebylo. Na přímý dotaz uvedl, že si přeje, aby mu byl v září o jeho narozeninách povolen triumf, jímž chtěl zvláště působivě připomenout své zásluhy. Netajil se ani s tím, že se chce ucházet příští rok podruhé po deseti letech o úřad konzula.

Ozvaly se námitky. Chce-li triumf, znamená to, že vstoupí do města jako imperátor. V tom případě se ale nemůže zúčastnit kampaně pro volbu do úřadu konzula, jež je záležitostí ryze civilní.

„Mohu,“ namítl Pompeius, „pokud mi senát a lid římský odhlasuje, že smím usilovat o zvolení do úřadu konzula v nepřítomnosti. Není přece třeba, abych vedl běžnou kampaň a představoval se veřejnosti na volebních shromážděních. Nejsem přece pro voliče osoba neznámá.“

Senátoři nesmlčeli přímý dotaz v záležitosti, která je již delší dobu zneklidňovala: Co zamýšlí se svou armádou?

„Armádu jsem rozpustil. Vojáci se rozcházejí do svých domovů.“

„Ale slíbils jim prý půdu.“

„Slíbil. Zaslouží si přece odměnu. Ode mne dostanou peníze. Senát jim snad neodepře pozemky k obživě.“

V síni se rozhostilo rozpačité, spíše odmítavé ticho. Pompeius vycítil nepřízeň. Napřímil se v křesle: „Ruku na srdce, pánové,“ řekl dotčeně. „Já jsem nemusel své vojsko rozpouštět. Mohl jsem s ním bez překážek vstoupit do Říma a vynutit si vše, oč nyní hodlám senát ve vší pokoře a se vší úctou požádat. Svou ochotu spolupracovat se senátem chci osvědčit i v budoucnu mimo jiné i novým uspořádáním svého soukromého života.“

Nechápavé pohledy v auditoriu ho přiměly, aby se vyslovil určitěji: „Možná už víte, že jsem se rozvedl s mou manželkou Mucií.“ V síni to zašumělo. Senátoři si uvědomovali důsledky toho, co se dozvídají: Pompeiův rozkol s bratry Metellovými, z nichž jeden je zasloužilý vojevůdce a druhý vlivný tribun. Pravda, Mucia byla lehkovážná žena, o níž se mluvilo jako o čubce, která lehala na záda a roztahovala nohy pro kdekoho od prvního dne, kdy odjel do války, ale rozvod je veřejná pohana, kterou mu Metellové jen tak neprominou.

Marcus Porcius Cato

„Zamýšlím se oženit s jednou z dcer Catonovy sestry Servilie, zatímco s druhou je rozhodnut uzavřít sňatek můj syn.“ Síň zahlučela tlumenými projevy všeobecného údivu. Pompeius hledá cestu k senátním optimátům! Přímo k jejich arciknížeti. Pro populáry to bude rána mezi oči!

„Cato s tvým rozhodnutím souhlasí?“ otázal se Cicero, znaje hloubku Catonovy nenávisti k Pompeiovi.

„S Catonem jsem o tom ještě neměl příležitost hovořit. Proč se ptáš? Obáváš se snad nějakých potíží z jeho strany? Nebo dokonce odmítnutí?“

„Tvé rozhodnutí je zajisté moudré, ale Cato by o něm měl asi vědět dřív než kdo jiný.“

Pompeius se zasmušil. Až do této chvíle ho ani nenapadlo, že by mohl narazit na Catonův nesouhlas. Skoro se ulekl pomyšlení, že by se to stalo.

Ještě týž den, podle jedněch zdrojů, si pospíšil vyhledat Catona, který zřejmě náhodou meškal v domě Servilie, manželky senátora Silana a Caesarovy dávné milenky. Po nadšeném souhlasu ambiciózní matky a obou jejích dcer z prvního manželství, jichž se jeho nabídka týkala, zeptal se přítomného Catona, zda může počítat s jeho souhlasem. Cato však jako jejich strýc a poručník k úleku všech tří Pompeiův návrh příkře odmítl s odůvodněním, že manželství není záležitostí chladných kalkulací. Vzhledem k tomu, že Pompeius jako imperátor očekávající rozhodnutí o triumfu nemohl zatím vstoupit do města, zdá se věrohodnějším Harrisovo sdělení, že požádal Catonova přítele Munatia, aby doručil jeho sňatkovou nabídku do Catonova domu, kde byla náhodou shromážděna celá rodina na jakési vnitřní oslavě. Ženy byly údajně bez sebe radostí z nabídky sňatkového spříznění s největším válečným hrdinou a navíc pohledným mužem, a jeho synem, dědicem imperátorovy mužné sličnosti i majetku. Catona však popadl vztek a bez rozmyšlení ze sebe vysopil: „Jdi, Munatie, a vyříd Pompeiovi, že Cato se nedá nachytat na peníze a parádu jako nějaká ženská!“ Po krátké odmlce o poznání klidněji dodal: „A taky mu řekni, že oceňuji jeho snahu po dohodě, a jestli to myslí upřímně, jsem ochoten mu věnovat své přátelství, což je mnohem spolehlivější vztah než jakékoli manželství.“

Pompeius přijal Catonův vzkaz pochopitelně jako urážku, která se neodpouští. Jestli to myslím upřímně! To si dovolí ten plesnivý suchar, ten ubohý potinoha, vzkázat mně, dobyvateli a vládci dvaatřiceti zemí!

V mizerné náladě odjel z Villy Publica do svého venkovského sídla na Albanských pahorcích. Tady se konečně po šestiletém odloučení shledal se svou, nyní již devítiletou dceruškou, která tu vyrůstala v přepychu a hojnosti všeho pod dohledem svého učitele, věhlasného gramatika Aristodema z Nyssy.

Uvítání před vstupním portálem, i když v závěru vyvolalo rozpaky, nakonec Pompeia i všechny, kdo se tu v kypivé radosti shromáždili, příbuzné, přátele i otrocké služebnictvo, srdečně pobavilo. Pompeiova dcerka se totiž otci na přivítanou chtěla pochlubit přednesem úryvku z Homéra, který s ní nacvičil Aristodemos. Hned první verš, jímž Helena oslovuje hrdinu Parida, však vyvolal v posluchačstvu úlek nad náhle pochopenou jinotajností vyřčených slov: „Vrátil ses z války! Kéž bys tam zemřel!“ U všech bohů, koho to napadlo vybrat zrovna tenhle verš? Ale Pompeius, když viděl, jak všichni náhle strnuli, jestli ve volbě slov vložených do úst jeho dcerky nebude spatřovat zlomyslnou schválnost, prolomil ticho hlasitým smíchem: „Je možná hodně lidí, kterým Homér ve vztahu ke mně, jako by mluvil z duše, ale vy k nim, moji drazí, přece nepatříte, to já dobře vím!“

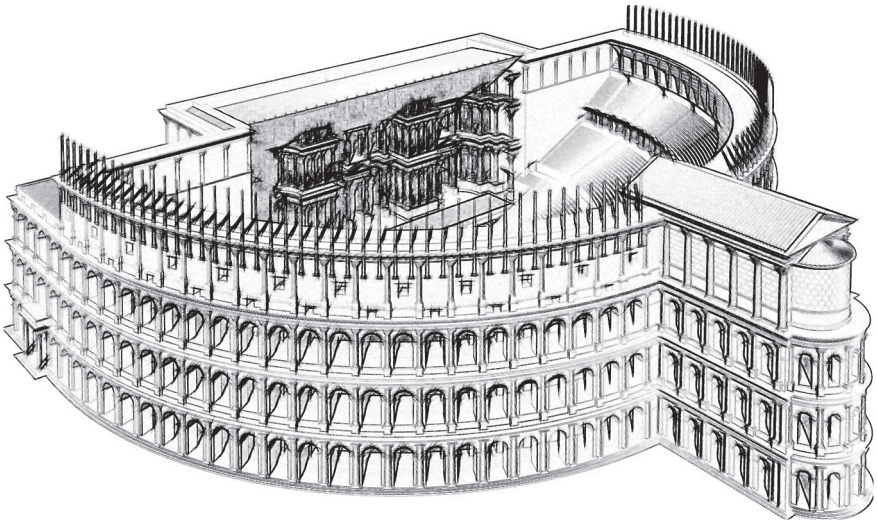
Pompeius, přivyklý poctám a velebení své velikosti, pocítil Catonovo hrubiánské odmítnutí své sňatkové nabídky jako ostudný políček do tváře, jehož palčivost nepomíjela. Jeho vypočítavý záměr obratnou sňatkovou manipulací se spřáhnout s všeobecně respektovaným mravokárcem Catonem a v těsném sepětí s ním si podřídit jím ovládaný senát ostudně ztroskotat. V zlobném naladění myslí si uvědomil, že senátní honorace v čele s tímto pětatřicetiletým dědičným konzervativcem není schopna dohlédnout, a tudíž ani náležitě ocenit světodějnou dalekosáhlost jeho dobytelských úspěchů na Sicílii, v Africe, v Hispánii i na Východě. Od svého návratu, přestože se nacházel na nejvyšším vrcholu slávy, pociťoval zarytou nepřízeň Catonem ovládaného senátu, s nímž se zjevně spolčovali i jeho noví nepřátelé Metellus Celer s bratrem Nepotem a exkonzul Lucullus a také, jak vycházelo najevo, i jeho věčný rival Crassus. Nevadí. Dá svým nepřátelům pocítit svou sílu. Nedozírné bohatství, jež si naloupil svým dovedným válčením, hodlal nyní plně využít k dosahování svých mocenských předsevzetí.

K jeho velkému osobnímu zklamání se mu zatím nedařilo proti všemu očekávání domoci se jednoznačné ratifikace svých úspěchů na Východě. V senátu se ozývaly hlasy znevažující obtíže a záslušnost jeho válečných operací jako pouhé pobíjení nějaké nevalně ozbrojené havěti a zpochybňující mocenské poměry, jež na Východě nastolil.

Po celý rok 62 př. n. l. a řadu měsíců následujícího roku se mu nedařilo prosadit svůj požadovaný triumf. Marné bylo i jeho usilování o schválení přidělu půdy, přislíbeného legionářům, kteří bojovali pod jeho velením. Cato, Lucullus, Metellus Celer i Nepos se znovu a znovu ostře stavěli proti jeho návrhům a požadavkům a vyvolávali nesouhlas s jeho uspořádáním poměrů ve východních provinciích. Podsouvali mu záměr stát se králem králů. Ani jeho představa, že by se mohl stát podruhé konzulem, se nenaplnovala, neboť prožluklý Cato mu zmařil možnost, aby se mohl včas ucházet o konzulát v nepřítomnosti souběžně s čekáním na triumf.

Teprve na podzim, 28. září roku 61 př. n. l., se Gnaeus Pompeius k svým pětáctyřicátým narozeninám konečně dočkal svého třetího triumfu. Postaral se, aby to byla podívaná, jakou Řím dosud nezažil. Takhle ho podle dochovaných zpráv líčí Bertold Brecht jako očitě svědectví Caesarova tajemníka: „Pochod byl nekonečný. Šlo koneckonců o triumf nad celým Východem, pokud je civilizovanému světu známý. Co se nějak dalo na lodě naložit, to se naložilo. Viděl jsem zrána na Dobyččím trhu portály chrámů na obrovských vozech tažených slony. Nevešly se do úzkých ulic a musely tam zůstat stát. Stanovené dva dny vůbec nestačily na to, aby se předvedlo všecko. Spousta kořisti zůstala nevyužita. Před průvodem se nesly dvě mohutné tabule, na nichž byla stručně zaznamenána válečná tažení. Byly tak vysoké, že vrážely do šňůr na prádlo, které byly nataženy přes ulice. Nesli je proto vodorovně, písmem nahoru, takže se daly číst z okna... Za tabulemi následoval téměř nekonečný průvod vozů s brněními, válečnými stroji a lodními zobci, za ním pochodovaly muly, které vlekly stříbro v ceně pěti set milionů pro státní poklad. Klenotníci naaranžovali na malý vozík sbírku vzácných drahokamů krále Mithridata. Hrací stolek vyřezaný ze dvou obrovských žlutých kamenů, tři nádherná lože, jedno z ryzího zlata, pětatřicet korun z perel. Tři zlaté sochy bohů. Malý chrám Múz osázený perlami a korunovaný slunečními hodinami. Mithridatův trůn a jeho žezlo. Jeho socha ze stříbra a monumentální busta ze zlata. Podivné tropické rostliny, jeden ebenovník. Bohatství a zlato poloviny světa se takto neslo smrdutými úzkými uličkami Říma... Na druhý den se triumfátor pochlubil kořistí živou. Na hrbolaté dlažbě klopytali poražení králové, knížata a rukojmí. Syn arménského krále Tigrana se ženou a dcerou. Sedm Mithridatových synů. Jeho

sestra. Jakýsi židovský král. Několik skythských žen královského rodu. Dva proslavení námořní lupiči. A za nimi zase velké tabule, tentokrát s obrazy. Tigranův útěk a Mithridatova smrt. Mezitím šklebící se barbarské modly, portrét známého bithynského popa, který byl zároveň bankéřem. A pak Veliký Pompeius. Na voze posetém perlami, oděn v tuniku, kterou udánlivě nosil Alexandr Veliký, obklopen legáty a tribuny na koni i pěšky... Lid se rozjásal, kdykoli zahlédl zlato na vozech nebo na zajatých králich...“ K svému líčení Brecht připojuje žánrovou skicu odrážející atmosféru triumfu: „Na jednom z výstupků chrámu Míru, až těsně pod střechou, seděla po dobu osmi hodin celá rodina – snad se tam vyšplhala po lanu. Chléb a pár sušených ryb si donesla s sebou. Žena tiskla k prsům kojence, zavinutého do jakýchsi hadříků. Když hnali kolem dva krále v poutech, povykovali její tři malí chlapi tak, že jim až přeskakoval hlas. Ale v chudších čtvrtích se ozývalo přece jen méně křiku než ve čtvrtích bohatých.“

Pompeiovo divadlo

Hned poté co Pompeius touto oslnivou podívanou spojenou s veřejným pohoštěním vydatně příživil nezměrný obdiv, úctu a náklonnost, kterými ho zahrnoval lidový Řím, přikročil k stavebnímu zkrášlování

města nad Tiberou, jímž si chtěl postavit trvalý pomník. Na Martově poli začali kopáči, zedníci a kameníci na jeho náklad budovat monumentální kamenné divadlo, po jakém se už dávno volalo. Mělo být všestranně zdokonalenou kopií slavného divadla v Mytiléně na ostrově Lesbu. Snaha přispět velkoryse k výstavnosti Říma mu získávala neméně vřelou přízeň a vděk veřejnosti jako vítězství na bitevních polích. Senátoři však s nevolí shledávali, že monumentální stavební dílo s mohutným, mnohaposchodovým amfiteátre a okrasným obezděním vyrůstá v těsné blízkosti prostor vyhrazených pro volby. Podsouvali proto Pompeiovi zlovolný záměr vyvolat dojem, že volby probíhají v Pompeiově stínu.

Sjednocenou nobilitou okázale přezíraný, očerňovaný a z úkladů podezíraný imperátor ztrácel chuť zapojovat se do veřejného života. V zápolení se senátem nutně potřeboval zdatného spojence. Tím spíš, že v příštím roce se měl již téměř najisto stát konzulem jeho nynější nenáviditelný nepřítel Metellus Celer. Pompeius proto začal hromadně nakupovat hlasy, aby byl druhým konzulem zvolen jako Metellova protiváha někdo z pompeiovců. Nejvhodnější pro tuto roli se mu zdál jeho osvědčený legát Lucius Afranius. Dosáhl sice jeho zvolení, ale Afranius navzdory svým vojenským schopnostem v úřadu konzula žalostně selhal. Pompeiovi byl rozhodně k ničemu. Nedokázal se ho účinně zastat v žádné ze sršatých senátních rozprav o schválení jeho válečné činnosti ani o přidělení půdy pro veterány. Jeho spolukonzul Metellus ho snadno utloukal pádnými replikami a nakonec jej při hlasování zcela vyřazoval ze hry.

Pompeius se užívá hlubokým zklamáním. Jeho propuštění vojáci se potloukají římskými ulicemi a vysedávají v krčmách na Dobyčtím trhu a nadávají. Velitel je propustil, jak předpisuje zákon. Požádal je, aby se dostavili k triumfálnímu pochodu. Vyplatil jim slušnou odměnu. Pět tisíc sestercii není málo peněz. Dá se za ně docela dobře pořídit hospodářství, koupit pár otroků, nějaké vinné keře, kůly, lis. Jen kdyby bylo aspoň kousek půdy, aby se daly založit vinice. Pompeius svůj slib splnil, požádal senát o půdu pro ně, ale celá ta věc se protahuje dodnes. Páni senátoři mají na všechno dost času. Jenže odměny se mezitím utrácejí po hospodách a za činži. Někteří z veteránů jsou už úplně na dně, půjčují si od kamarádů. Jak dlouho jim to vydrží? Jakmile se Pompeius objeví na fóru, jeho bývalí legionáři se hrnou k němu. Stěžují si, reptají, někteří se dokonce odvažují mu zlostně vyčítat, že se o ně nestará, že je pustil k vodě.

Pompeius podléhá zatrpklosti. Očekával, že senát ocení nejenom jeho válečné zásluhy, ale i jeho vstřícnost a loajalitu. Místo toho na něj ze senátních lavic číší mrazivá nevraživost. Ani Cicero není již, jak se zdá, dosti spolehlivým spojencem. Chce být zadobře s ním i s nimi. To neprospívá nikomu.

Snad jedinou spolehlivou oporou na politickém kolbišti byl jeden z tohoročných tribunů Lucius Flavius, jeho bezvýhradný obdivovatel a stoupenec. S plným využitím svých pravomocí se ujal prosazování pozemkového zákona umožňujícího odměnit válečné vysloužilce a pomáhat městským proletářům poskytováním přidělů půdy. Neváhal rigorózně uplatnit i své tribunské právo a prostřednictvím aedila zakročil proti každému, konzuly nevyjímaje, kdo poškozuje zájmy lidu. Dal zatknout a uvěznit konzula Metella Celera, Pompeiova sveřepého odpůrce, za urážlivé výpady hanobící vojevůdce a státníka s mimořádnými zásluhami o Římskou republiku. Hrozící konflikt s nedozírnými následky odvrátil nakonec sám Pompeius, když přiměl tribuna Flavia, aby uvězněného konzula propustil. Propukající krize ve vládních kruzích republiky byla zažehnána. Ale ihned propukla jiná, která se tentokrát nepříjemně dotkla i zájmů Pompeiova věčného soka Crassa. Jejím zdrojem byl svár mezi senátem a sdružením příslušníků jezdeckého stavu, equitů, zastupujícím společnosti výběřčích daní, tak zvaných publikánů, kteří si právo vybírat daně pronajímali od státu. Kvůli válce v asijských provinciích nemohli daně vybírat v předpokládané výši, a proto žádali senát o snížení smluvních poplatků za pronájem výběřčího práva. Senát jejich požadavky příkře odmítal, což poškozovalo boháče Crassa, který měl na ziskcích publikánských společnostech svůj podíl. Třebaže se senátem držel krok v odmítání Pompeiových nároků, v dané chvíli si uvědomil, že tato instituce ovládaná kamarilou aristokratů není jen jařmem pro toho nenažrance Pompeia, ale i pro něj a pro každého, kdo se přičí jejím zájmům.

CAESARŮV KONZULÁT

Propraetor Gaius Julius Caesar se z dopisů své matky, tajemníka Aemilia, úředníků, kteří zastupovali jeho zájmy v Římě, i přátel, včetně Clodia, dozvídal o všem důležitém, co se dělo v metropoli. Sledoval Pompeiovo marné zápolení o příděly půdy veteránům. Ujasňoval si rýsující se proměnu společenského ovzduší. Všecko, co zavání válkou, začíná být nepopulární. Asijské tažení, donedávna oslavované, se najednou odsuzuje. Nadměrným dovozem otroků se prohloubila nezaměstnanost. Pachtýři a drobní rolníci dřou do úmoru, aby své pozemky proměnili v obilná pole, vinice, olivové háje. Hrozí se nepokojů a válek, které by mohly výsledky jejich dřiny zpustošit. Ve městech přitom roste chudoba, která hubí živnosti a drobný obchod. Napětí houstne tak, že vyvstává příznak občanské války. Přes všeobecný odpor k válce, vývoj poměrů si ji nejspíš nakonec vynutí. Caesar si ujasnil za daných poměrů své plány pro nejbližší dobu. Jeho tajemník Aemilius podle jeho písemných pokynů již v Římě kypří půdu pro jeho další vzestup.

Především se rozhodl uskutečnit triumfální průvod už jenom proto, aby učinil přítrž Ciceronovým znevažujícím pomluvám, že španělské tažení bylo spíš dílem finančních expertů a lichvářů než vojáků a že k bojům došlo, ale hlavně mezi dlužníky a věřiteli a že vojsko bylo použito leda k střežení naloupených pokladů. Caesar podal senátu podrobnou a důkladně zdokumentovanou zprávu o výsledcích bojových akcí, při nichž bylo pobito víc než 5000 nepřátel a dobytá a Římu podmaněna nová území. Zpráva na senátory učinila dojem do té míry, že mu již koncem února proti všemu očekávání požadovaný triumf schválili. Ciceronovi předtím, jako by nevěděl o jeho zlovolnostech, napsal velice zdvořilý a obdivný dopis s příslibem své podpory jeho záslužnému úsilí o prospěch státu. Naklonil si ho tím zřejmě na svou stranu. V dopise příteli Atticovi se tento na své zásluhy pyšný exkonzul později rozepíše o tom, jak ho Caesar svým dopisem potěšil a že s tímto nadějným mužem, který má „vítr v zádech“, navázal kontakt umožňující doufat, že ho „udělá lepším“, což bude dobrou službou republice.

Caesar zatím již pilně promýšlel a se svými lidmi připravoval vše pro schválený triumf, který by rád uskutečnil. Uvažoval o dvou tisících

trubačů s nástroji zhotovenými ze stříbra vytěženého z hispánských dolů. Zajistil si pro účast v průvodu skupinu náčelníků zpacifikovaných horských kmenů. A dvě stě hispánských krasavic. Svě vojáky vybaví stříbrnými holeněmi z části ukořistěného stříbra. V průvodu předvede Římanům pět stovek pluhů vyrobených z hispánské železné rudy, které se pak losem přidělí zemědělcům obdarovaným půdou. Bude třeba zhotovit tabule s názvy dobytých lusitánských pevností a nově podrobených krajů. Shromáždit ukořistěné zbraně a cennosti. Všechno se musí stihnout do konce dubna. Práce a starostí s tím bude až nad hlavu a času není nazbyt.

Mimo to se rozhodl ve stanovené lhůtě do 12. července ohlásit kandidaturu na zvolení konzulem pro rok 59. Písemně anebo prostřednictvím svého sekretáře se spojil se zámožným expraetorem Luciem Lucceiem, že s využitím jeho peněz a své popularity společně rozvinou kampaň pro nadcházející volby konzulů. Caesarův stoupenec a důvěrník Gaius Matius, zastupující jeho zájmy v senátu, spolu s Aemiliem konali nezbytné přípravy k triumfu a s Lucceiovými finančníky a skupinou populárů počali již agitovat pro zvolení obou popularisticky orientovaných kandidátů. Lucceius do volební kampaně zapojoval své bankéře pod podmínkou, že se od něho ani od Caesara jako kandidátů konzulství nebude požadovat nic, co by vybočovalo ze zákonného postupu, rozhodně odmítal nějaké catilinovské buřičství.

Caesarovi pro volební účely ovšem přicházelo nesmírně vhod spojení s Clodiem, ochotným osvědčit mu vděčnou oddanost plným nasazením svých pouličních tlup k zajištění jeho volebního vítězství. Vše nasvědčovalo tomu, že Caesarovy vyhlídky na získání konzulátu jsou neobyčejně příznivé.

Konečně vyřídil v Hispánii všechny neodkladné vládní i soukromé záležitosti, které ho nutily o pár týdnů odložit svůj předčasný návrat do Říma. Vášnivým celonočním objímáním se rozloučil i se svou domorodou milenkou. Správu provincie na několik měsíců, do příchodu nového propraetora, svěřil spolehlivým rukám svého quaestora Veta. S jednou ze svých legií, s níž dobýval rozsáhlá území na atlantickém cípu Iberského poloostrova, se poté v Cadizu s veškerou kořistí i nahospodařeným mnohamilionovým majetkem a také se vším, čím se chystal Římu pochlubit při svém triumfu, nalodil na válečné galéry a nákladní

plavidla a vyplul k italským břehům. Začátkem června jeho flotila s naplno vzduťými plachtami a s neúnavně příčinlivým úsilím veslařů přistála v Brundisiu. V čele svých kohort se neprodleně vydal po Aureliově silnici na pochod k Římu. Dodatečně budou za vojenskými kolonami vypraveny vozy s veškerým neživým i živým nákladem, který měl být v triumfálním průvodu předveden obyvatelům Říma. Tajemník Aemilius a ostatní Caesarovi lidé už mezitím zařídili a připravili všechno k triumfu. Caesar sám však musí se svou legií určenou k triumfálnímu pochodu zastavit před městem. Nesmí vstoupit do Říma dříve než v senátem určený den svého triumfu. Ubytoval se zatím na Martově poli, ve Ville Publica, a jeho vojáci se utábořili ve stanech na prostranství za její zdí, v těsné blízkosti staveniště monumentálního Pompeiova divadla.

V té době byl již stanoven den konzulských voleb, jichž se Caesar hodlal rovněž zúčastnit. Předpokládal, že triumf s velkolepými oslavami jeho schopností a zásluh zvýší významně vyhlídky, že bude zvolen. Jeho plány však narážely na překážku. Zákon nařizoval, že uchazeč o zvolení se musí voličům osobně představit na Foru. Tomuto požadavku ovšem před konáním triumfu nemohl vyhovět. Vyslal proto dvojici svých důstojníků, aby jeho jménem požádali senát o povolení možnosti kandidovat v nepřítomnosti anebo dát se zastupovat zplnomocněným důvěrníkem. Vzhledem k autoritě jeho osobnosti plynoucí z funkce velekněze i k hispánským úspěchům byla většina senátorů v čele s Gaiem Matiem ochotna jeho žádosti vyhovět. (Podle Suetonia, který byl ovšem proti Caesarovi zaujat, tato žádost, podaná možná i formou dopisu, se setkala s všeobecným odporem. Nepřesvědčivost jeho tvrzení vyplývá z prokázané Catonovy snahy nedopustit závěrečné hlasování, které zřejmě všeobecný odpor nezaručovalo.) Ať tomu bylo jakkoliv, Cato, který byl rozhodným odpůrcem Caesarovy žádosti, ve své zlovolné zaujatosti vůči Gaiovi Juliovi jako milenci své sestry, použil opět svého oblíbeného triku k zmaření senátního usnesení. Ujal se slova a řečnil s úmyslnou zdlouhavostí, jen aby vypršel čas do soumraku, kdy jednání senátu muselo být zakončeno bez usnášení. Sledujme jeho průběh očima Bertolda Brechta: „Zasedání senátu začalo v jedenáct a Cato si vyžádal slovo, aby navrhl jakési stavební práce, které si vynucuje prasklá vodovodní roura ve vnitřním městě. Byl v tváři celý rudý, poněvadž si zřejmě místo obvyklého jednoho džbánu falernského dopřál po ránu džbánek dvou.“

Mluvil však ze začátku naprosto k věci. Nikdo mu nenaslouchal, všichni čekali na hlasování o dispensu pro Caesara. Když Cato mluvil asi hodinu o nutnosti zajistit přísun vody pro vnitřní město, pustil se do výkladu o vodovodní síti vůbec. S tím vydržel do jedné. Pak popisoval každý detail. Senátoři se zase scházeli z chodeb, ale řečník se krátce zahleděl na strop a pustil se s náramnou elegancí do historie vodovodu od založení města. Asi tak ke třetí odpoledne dorazil ke Gracchům... Posměch byl vystřídán výkřiky. Chvilími se řečníkův hlas úplně ztrácel v bouři nevole, ale Cato v projevu neochvějně pokračoval se zdrcující bezelstností... Kolem čtvrté na chodbách postávala spousta senátorů, většinou už zcela apaticky. V zastrčených koutech dřímalo několik tlustých starců opírajících se o sloupy. V sále sedělo v naprostém znechucení silně prořídlé auditorium a Cato, tlustý a buclatý, stále mluvil a mluvil. Jeden ze senátorů, který se už nedokázal přemáhat, se těžce zvedl a vyběhl ven...“ Jednání senátu, který se scházel jen v určené dny a nemohl zasedat ve dnech konání lidových shromáždění, mělo pokračovat až po oficiálním oznámení jmen kandidátů. Řečníkovi se takto dařilo posouvat je k zakončení bez projednání Caesarovy záležitosti, což znamenalo, že se Caesar nestihne včas přihlásit ke konzulské volbě. Cato, jemuž šlo hlavně o jeho vyřazení z těchto voleb v zájmu usnadnění kandidatury svého nepřítelů schopného zetě Marca Calpurnia Bibula, se však přepočítal.

Triumf byl zajisté, všeobecně vzato, jednou z nejvyšších poct, jaké mohl římský aristokrat dosáhnout. Jako ocenění válečných zásluh v Hispánii znamenal nepochybně mimořádný úspěch propraetorského působení. Co si mohl Caesar přát víc než jet po Via Sacra na Forum Romanum až k chrámu Jova Optima Maxima, s hrdě vztyčenou hlavou, ověnčen laurem, v purpurové tóze na válečném voze taženém čtyřspřežím běloušů, ohlašován rachotem bubnů a fanfárami stříbrných trubek, v oblacích kadidlové vůně, zasypáván květinami a pozdravován jásotem davů?

Caesar byl ve Ville Publica prostřednictvím svých zvědě informován o průběhu senátního jednání. Pochopil, oč Catonovi běží. Třikrát si dal studenou sprchu, aby se osvěžil. Kolem druhé hodiny ztratil definitivně trpělivost. Oblékl si tógu a dal se dovézt až na kraj města, kam se dostavilo dost lidí, aby jej pozdravili. V pět hodin se rozhodl. Postaven před volbu, čemu dát přednost, zda jistotě schváleného již triumfu, anebo zatím

ještě nejistému zvolení do nejvyššího úřadu republiky, odhodlal se převzít Catona i všechny, kdo mu obojí poctu nepřáli. Vzdá se triumfu a učiní vše, aby se stal konzulem. To je cesta k budoucím triumfům, které si nezpochybnitelně vyslouží.

V pět hodin překročil hranici města bez senátního dispensu a o půl šesté přihlásil na Kapitolu svou kandidaturu na zvolení konzulem. Hned poté se v doprovodu velkého davu, který jej poznal a hlasitě zdravil, odebral na zasedání senátu, kde Cato dosud únavně řečnil. Když vstupoval do jednací síně, Mathius a senátoři, kteří byli na jeho straně, se k němu houfně přidávali a zahrnovali jej povzbudivými slovy. Jakmile ho Cato zahlédl, zajíkl se v řeči a třemi slovy rychle zakončil své vystoupení, jež se už ukázalo zbytečným.

Aemilioví přišla jeho rezignace líto. „Předběžné přípravy nás stály už čtyři miliony sestercií,“ postěžoval si. „Škoda těch peněz.“ Caesar mával rukou: „Ničeho není škoda, když učiníš rozhodnutí, které má smysl.“

Odeslal svou legii do Hispánie a sám se přestěhoval k matce do velkněžského Domu Publica. Všechny síly i čas nyní věnoval volební kampani. Nespoléhal jen na Clodia a své agenty kupující jeho jménem hlasy voličů. Vydával se do ulic a rozmlouval s lidmi. Nahlížel zblízka do životních poměrů v Římě. Každý druhý obyvatel byl bez práce. Na rozích postávali prodavači dříví, od nichž nikdo žádné dříví neměl zájem kupovat. Zájemce o své nabízené zboží marně vyhlíželi i prodavači drůbeže, ani rybáře jejich úlovky neužily tak jako dřív, jen chleba šel jakž takž na odbyt. Peněz bylo málo, nikdo nekupoval, co vysloveně nemusel a na co neměl. Caesar ochotně promlouval k davům: „Tlustoši v senátu, kteří si cpou panděra, vaši bídu nevidí a ani vidět nechtějí. Klidně vás nechávají čekat v zástupu na obilní milodary. Jen populárům leží váš osud na srdci. Chtějí pro vás život v míru, práci a půdu. Stanu-li se konzulem, budu konzulem populárů.“ Taková řeč se chudým lidem zamlouvala. Zdálo se, že Caesar nebude mít v konzulských volbách nouzi o hlasy. Řečnickou aktivitou zastiňoval svého popularistického spolukandidáta Luceia, hubeného čahouna s neurčitým výrazem tváře, který se na veřejnosti moc neukazoval. Caesar si ovšem svou kampaň nehorázně zkomplikoval, když neovládl své svůdnické sklony a začal si milostné pletky s Camillou, přitažlivou manželkou svého důvěrníka Mathia. Již

v době, kdy byl v očekávání triumfu ubytován ve Ville Publica, se s ní tajně, s velkým rizikem prozrazení, sešel v Římě s cizoložným záměrem v jakémsi zastrčeném doupěti. Camilla, která v něm zřejmě našla zalíbení, za ním pod záminkou, že hledá manžela, přišla poté jednou či dvakrát před večerem do Willy a odešla až druhý den ráno. Její nevěra se nakonec těsně před volbami, po Caesarově opětovném nastěhování do Říma, provalila, když Mathius v noci při nenadálém zavítání do Domu Publica v neodkladné záležitosti přistihl svou manželku vysvlečenou v Caesarově ložnici. Mezi oběma muži se strhla strašlivá hádka, která málem skončila rvačkou. Rozlícený Mathius si však v poslední chvíli uvědomil, že nesmiřitelná roztržka s Caesarem by v dané chvíli vyvolala nežádoucí skandál, který by uškodil jim oběma. Přemohl trapnou pohanu své manželské cti. Se skřípěním zubů strpěl, aby zůstala tajemstvím, na které se všichni tři vynasnaží zapomenout.

Ještě předtím, než se vzdal triumfu, učinil Caesar dalekosáhlý krok. Pozval se vši úctou na odpolední důvěrnou schůzku ve třech do Willy Publica Gnaea Pompeia i Marka Licinia Crassa, velikány, kteří na sebe sočili, ačkoli oba shodně byli vystavováni předpojaté nepřízni senátu obávajícího se jejich velikosti. Přijeli téměř současně v dohodnuté době na dvoukolých parádních vozících s jízdním doprovodem. Svě osobní strážce ponechali ve vstupní hale a dali se Caesarovým pobočníkem doprovodit do malé komnaty s červeně prostřeným kulatým stolem a třemi křesly, kde je s přátelsky rozevřenou náručí očekával propraetor Caesar ve vojenském oblečení s šarlatovým pláštěm. Oba hosté byli oblečeni v senátorských togách, ale držením těla a chováním dávali najevo, že veleli tisícovým legiím, jejichž veteráni jsou ochotni je kdykoli podpořit. Robustní Pompeius vysunoval důležitě bradu a podal Caesarovi ruku, jako by mu uděloval poctu. Crassus s olysalo hlavou na krátkém krku a zavalitým trupem budil rovněž dojem lví síly, ale nutil se k dobrotivé srdečnosti. Oba se s Caesarem dobře znali a oceňovali jeho schopnosti, potvrzené nyní hispánskými úspěchy. Ochotně usedali ke stolu, na nějž otroci kladli džbány s chlazeným vínem, slibujícím příjemné osvěžení v červnovém horku vanoucím zvenčí otevřenými okny. Děkovali za pozvání a vyjadřovali potěšení, že se s ním vidí. Neskrývali přitom zvědavost, o čem s nimi hodlá jednat,

neboť jim bylo jasné, že účelem setkání jistě není jen projevit přátelskou zdvořilost.

Poděkoval jim, že přijali jeho pozvání. Ujistil je svým dávným obdivem a oddaností. Nikdy ani na okamžik nestál v ničem proti nikomu z nich obou, což jistě vědí. Naopak v nich vidí dva mohutné sloupy, na nichž spočívá jistota existence a rozvoje Říma, což senát ve své mocichtivé přízemnosti nevidí, a proto ani nedokáže náležitě ocenit. „Bez vás by byl Řím poražen a jeho lid by zmíral hladem.“

„Nás přece, Gaie Julie, nemusíš ujišťovat o našich zásluhách. My je známe. A víme i to, že nám jsou odpírány. A dokonce známe i tvoje zásluhy, o nichž jsi se zatím nezmínil a jejichž náležité ocenění je ti rovněž upíráno. Neboť čekáš na triumf a musíš se doprošovat, aby ti senát dovolil nepromeškat kandidaturu na konzula tím, že se ti povolí kandidovat v nepřítomnosti. Jistě jsi nás nepozval, abys nám říkal, co víme. O něco nás hodláš nejspíš požádat.“

„Nebo nám chceš nabídnout pomoc?“ otázal se s příměsí jízlivosti Pompeius, přesvědčený, že Caesar je stěžejně tak mocný, aby on, Veliký Pompeius, od něho potřeboval nějakou pomoc.

„Nemám v úmyslu nikoho z vás o nic žádat,“ řekl Caesar. „Všichni jsme se, každý svým způsobem, zasloužili o prospěch Říma a všichni narážíme na nevděk senátu, jemuž vévodí náš nepřítel Cato. Vy oba jste na chvíli podleli dojmu, že se s ním dá dospět ke shodě, teď víte oba stejně jako já, že je naším úhlavním nepřítelem. Navrhuji, abychom se spojili.“

Pompeius překvapeně založil ruce na prsa. Crassus uznale kývl hlavou: „Plebs tě miluje, to se ti nedá upřít, Gaie. Hrdlořezové Clodia, který ti jde na ruku, ovládají celé římské čtvrtě, všem nahánějí strach. Jsi pontifex maximus, propraetor, který si z Hispánie přivezl imperátorský laurus a chceš se stát konzulem...“ Caesar ho nenechal domluvit: „Ani vám dvěma nikdo neupře a nesmí upírat vaše nezměrné zásluhy a slávu. Budeme-li my tři zajedno, nikdo se toho neodváží. Navrhuji, abychom se spojili. Utvořme triumvirát. V zájmu Říma.“

„I každého z nás?“ otázal se s chápavým úsměvem Pompeius.

„Ano, i každého z nás, neboť vy jste Řím a já s vámi. My, a nikoli Cato a jeho spřeženci!“ Caesarovi vnikl do hlasu nadšený zápal.

„Souhlasím!“ zvolal Crassus. „Spojíme-li se my tři, nestane se v této zemi nic, co nechceme!“

Pompeius se zvedl z křesla v celé své mohutnosti, přistoupil k Caesarovi, který se rovněž vztyčil s napjatým očekáváním ve své hubené, mužné tváři. Pompeius mu položil ruku na rameno.

„Budeš konzulem, Gaie Julie, já tě podpořím! A připojí-li Marcus Licinius svou sílu k mé, vytvoříme trojici, kterou nikdo neporazí!“ Řekl to rozhodně s pohledem obráceným na Crassa. Ten přinutil své zavalité tělo vstát a s úsměvem, který se mu šířil po celé tváři, pronesl téměř slavnostně: „Já jsem s vámi!“ Všichni tři spojili své ruce v dlouhém a pevném stisku.

Volby konzulů se konaly koncem července na Martově poli v obvyklých prostorách vyhrazených pro tento účel a opatřených dřevěnými ohradami pro voliče.

O jejich výsledku rozhodovalo shromáždění zvané Comitia Centuriata, jemuž předsedal jeden z úřadujících konzulů. Před zahájením volebního aktu mohli kandidáti naposledy oslovit voliče. Tady měl Caesar ještě příležitost zopakovat, čím se v kampani snažil získávat hlasy na úkor kandidáta optimátů a svého bývalého spoluaedila Bibula: „Bibulus a jeho přátelé v senátu znamenají nepokoje, válku a plané sliby. A zisky pro bohaté. Já a moji popularističtí, demokratičtí přátelé chceme mír a živobytí pro obyčejné lidi. Nechte tu hrstku vznešených Římanů, ať si volí Bibula, ale vy, kteří jste většinou občanstva Římské republiky, zvolte Caesara!“

K volbám se sešly desetitisíce lidí z celé Itálie. Na přístupových cestách k Římu byla rozmístěna konzulská legie, aby se zabránilo jakémukoli ozbrojenému napadení města a narušení průběhu voleb. Zahájil je předsedající konzul modlitbou, při níž stanovenou formulací přikazoval účastníkům, aby z přihlášených kandidátů vybrali dva nové konzuly. Voliči byli rozděleni podle majetku do centurií, jichž bylo celkem sto devadesát tři. Volit začínalo sedmdesát centurií první majetkové třídy, jejichž pořadí určil los.

Volby skončily pozdě odpoledne. Po sečtení všech hlasů z nich vyšel jako vítěz Gaius Julius Caesar. Daleko za ním se jako druhý umístil kandidát nobility Bibulus. Luceius, jak se dalo vzhledem k jeho nepatrné agilitě očekávat, voličským sítem neprošel. Caesar stál ve stínu pod přístřeškem hned pod tribunou. Když předsedající konzul vyhlášoval konečné výsledky, dopřál si jen střídmy úsměv, aby nedal najevo, jak velkou, jak

obrovskou radost prožívá, že dosáhl, čeho si tak zarytě umínil dosáhnout. Byl to kolosální úspěch. Ve všech centuriích mu voliči dávali přednost před Bibulem, který stál opodál s rozmrzele svrastěnou tváří a svěšenými rameny. Nijak ho netěšilo, že bude konzulský úřad sdílet s Caesarem, který ho již v době společného aedilátu neustále zatlačoval svou dravou agilitou do pozadí. A odsouval jej do pozice nepotřebné loutky. Skoro bázně se po něm ohlédl a jejich pohledy se setkaly. Caesarův sršel podmanivou silou, které nemohl odolat. Odvrátil hlavu, vycítiv, že se zopakuje jeho poslušné podřizování tomuto muži s železnou vůlí. Konzul je právě vyzval, aby společně vystoupili na tribunu a představili se lidu. Za mohutného potlesku, jásotu a pozdravného volání, oba stanuli vedle sebe u zábradlí tribuny a kynou mnohatisícovému davu, který jim ohlušivě dává najevo své doufání v lepší časy. Urostlý, širokoplecí Caesar, klidně a s převahou obzírající lidské moře pod sebou, snáze upoutával pozornost a sympatie než tělesně nepřilíš vzhledný Bibulus s faldovatou tváří, vpadlým hrudníkem, ohnutými zády a vystouplým bříškem, který se na sebe snažil upozorňovat teatrálními gesty a příliš širokými, křečovitými úsměvy.

Caesar si jej úkosem pohrdlivě přeměřil. Jeho chtěný, umělý smích ho dráždil, neboť si byl jistý, že tomuto Catonovu zaslíbenci do smíchu vůbec není. A rozhodně ani nebude.

„Teď jim to ukážeme,“ mumlal rozradovaně sekretář Aemilius, doprovázející Caesara po volbě z Martova pole do velekněžské rezidence na Via Sacra. Caesar neřekl nic, ale myslel si totéž. Hlučný houf stoupenců se jim pověsil na paty a táhl s nimi ulicemi, provolávaje slávu konzulu Caesarovi. Cestou se rozrůstal tak, že se měnil v jásající oslavný průvod, který se před Domem Publica rozestoupil do šíře a pokračoval v ovacích, dokud se jimi Caesar nedal přimět, aby ze schodiště portálu krátce promluvil k ztichlé zmeti lidí dole pod sebou: „Děkuji těm, kdo mě zvolili. Děkuji i těm, kdo schvalují, že jsem byl zvolen. Vynasnažím se, aby toho nelitovali jedni ani druzí!“ V té chvíli se z fialových mračen, která se kupila nad střechami, zablesklo a po několika okamžicích zaburácel hrom. Z davu na ulici kdosi zvolal: „Bozi jsou s tebou, Caesare!“ Caesar ještě stačil ten výkřik poopravit: „Bozi, jsou s námi!“ V odpověď mu zahřímá nadšený souhlas, snad ještě mohutnější než další zaburácení letní bouře, která se ohlašovala už i těžkými kapkami deště.

V domě pontifika maxima se toho dne navzdory venkovní nepohodě pohodově oslavovalo. Matka Aurelie se s příbuzenstvem a širokým okruhem přátel a známých dělila o svou nevýslovnou radost. Ani otrocké služebnictvo nepřišlo zkrátka.

Caesarovi ta bouřka za okny nejde z hlavy. Což jestli ohlašuje boje a války, násilí a smrt? To pomyšlení ho však nijak neděsilo. Ať přijde cokoli, bude připraven zvítězit.

Pět měsíců uplývajícího roku 60 př. n. l. měl na to, aby uvážil, co všechno se může přihodit, než nastoupí úřad konzula, a s čím musí počítat hned poté, v bojích, které zcela jistě nastanou. Cato s Bibulem a dalšími spolčenci senátní nobility, která lpí na svých privilegích, latifundiích a výsadách, na svých mrtvých ideách, mu budou zcela jistě na každém kroku házet klacky pod nohy. Klást záludné nástrahy a chystat léčky. Radí se Aemiliem i Balbem, svými nejbližšími a nejspolehlivějšími pomocníky, jimž může věřit jako sám sobě. Ano, musí být připraven na všechno. Jeho nepřátelé jsou schopni každé špatnosti. Potřebuje spojence jako je Pompeius a Crassus. Ale potřebuje i smečku psů s ostrými zuby, kteří ho ohlídlají a skočí po krku každému, kdo se k němu přiblíží se zlými úmysly.

Přijal k důvěrnému rozhovoru Clodia Pulchera. Ujistili se navzájem, že jejich předchozí úmluvy platí. Clodius má trvalý důvod stát Caesarovi věrně po boku. „Cokoli přikážeš, ať jako konzul nebo Gaius Julius, vše okamžitě vykonám,“ prohlásil přesvědčivě. „Budu tvou pěstí i mečem. Pro dobro Říma.“

Jejich pravice se setkaly v pevném stisku. „Ano, mám na mysli dobro Říma, jeho lidu. A taky ovšem dobro své a každého, kdo stojí při mně. Budu prosazovat zákony, které mi senát bude zamítat. Nezbude než se odvolávat k lidovému shromáždění. Doufám v pomoc tribunů lidu. Chceš být mezi nimi, pokud vím.“

„Chci, ale optimátům se s tím asi nebude chtít souhlasit.“

„Tak je přinutíme,“ řekl Caesar rozhodně. „Já chci, abys jím byl.“

„Na mě se můžeš spolehnout,“ ubezpečil Clodius Gaia Julia na odchodu. Ten přijal jeho slova s uspokojením. Optimáti se jistě budou pokoušet všelijak zabraňovat, aby se lid vyslovil k tomu, co zamítají. Zaplatí si ozbrojené tlupy, aby lid zastrášovaly, ale s těmi si Clodius snadno poradí.

Ještě v prosinci roku 60 př. n. l. Caesarův agent Lucius Cornelius Balbus navštívil exkonzula Cicerona v jeho venkovské vile, aby ho předběžně získal pro podporu zemědělského zákona, který měl Caesar v plánu po nástupu do konzulského úřadu předložit senátu. Cicero jako pozemkový vlastník měl odpor k jakémukoliv přerozdělování půdy, proto také před třemi lety zablokoval přijetí Rullova zákona. Balbus ho ujistil (jak vyplývá z Ciceronova pozdějšího dopisu Atticovi, vůdci equitů), že Caesar bude v každém ohledu respektovat jeho a Pompeiův názor a že bude usilovat o usmíření Pompeia s Crassem. Řekl mu také, že pokud by tento zákon, na jehož přijetí má eminentní zájem Pompeius, podpořil, přineslo by mu to velice těsné spojenectví s Pompeiem, a kdyby si to přál, i s Caesarem, stejně jako usmíření s jeho nepřáteli, klid od davu a bezpečí na stáří. Cicero, přestože v uplynulých letech vystupoval jako Pompeiův spojenec, po delším přemýšlení k Caesarovu zklamání a ke své škodě podporu zákona odmítl, nedocenív, jak velice by mu prospěla.

První lednový den roku 59 př. n. l. byl zimomřivý, ale slunce, které se nesměle vynořovalo z promodrávajícího oblačného příkrovu, rozzařovalo sklovité krystalky zmrzlého sněhového poprašku, který pokrýval ulice i střechy. Velekněžský dům na Via Sacra se již od časného rána plnil Caesarovými obdivovateli a gratulanty. Každý dostal hned u vchodu pohárek svařeného vína a hrst fíků. Shromažďovali se v peristylu. Dostavili se i zástupci okrsků a tributních středisek, administrativní personál konzulského úřadu, poslové, písaři i dvanáct liktorů konzulovy ochrany se sekerami ve svazcích prutů. Aurelie, vyschlá šedovlasá stařena přísné tváře, je přivítala jako paní domu a vzápětí vstoupil i sám nový konzul Gaius Julius Caesar. Dvojice flétnistů, kteří nevtíravě koncertovali, přestala hrát, aby mohly nerušeně zaznít vítací i blahopřejné proslovy. Poté se všichni přítomní zahalili do teplých pláště a šál, natáhli palcové rukavice a v průvodu, na jehož seřazení dohlížel Aemilius, vykročili za zvuků fléten a bubínku. Občané lemovali ulici a vykláněli se z oken. Forum bylo zaplněno tak, že lidé, jimž se v chladu kouřilo od úst, se v tlačenci nemohli ani pořádně nadechnout. Průvod, k němuž se připojila část senátorů v zářivě bílých togách s červeným podélným lemem, stoupal vzhůru na Kapitol. V čele šli liktoři, čtyři z nich nesli na otevřených nosítkách kurulské křeslo vyřezané ze slonoviny. Za nimi kráčel Caesar v senátorské tóze a vysokých červených botách, lýtka proti chladu

obalená ovinovačkami, vedle něho matka Aurelie a dcera Julie, doprovázená svým snoubencem Quintem Serviliem Caepionem. Na Kapitolu je před Jupiterovým chrámem očekávali zbylí senátoři v čele s Catonem. Oba konzulové, aniž spolu prohodili jediné slovo, za zvuku trubkových fanfár prošli senátorským špalírem a stoupali bok po boku do chrámové prostory k oltáři, kde byl shromážděn sbor vestálských panen a čtrnáct pontifiků v kněžském šatu, z nichž jeden pro tuto příležitost zastupoval pontifika maxima Caesara. Všichni měli tváře zrudlé zimou.

Nastalo dlouhé ticho. Zazněl táhlý signál trubky a k oltáři byl přivlečen mohutný býk pískové barvy. Caesar jako konzul mající v daném měsíci přednost, nazývaný konzulem držícím pruty, hlasitě odříkal slova obětní modlitby. Jakmile odezněla, jeden z pomocníků stojících za býkem v krytém sloupořadí se rozmáchl kladivem a mohutným úderem rozrazil zvířeti lebku. Padlo na bok. Řezníci mu rozřízli břicho a vyložili vnitřnosti na oltář, aby z nich haruspikové věštili budoucnost. Jevila se jim jako neobyčejně příznivá. Pontifikové věstbu schválili. Vnitřnosti byly vhozeny do ohně. Obřad skončil. Senátoři se poté odebrali do hlavní chrámové síně, kde se vždy konalo první zasedání senátu v novém roce.

Kurulské křeslo pro pruty držícího konzula stálo na stupínku přímo pod sochou otce bohů Jupitera. Senátoři zaujímali svá místa v lavicích, napravo představitelé patriciů, nalevo stoupenci populárů. Caesar hned v úvodu zasedání překvapil jeho účastníky tím, že navzdory všeobecně známé nepřízni panující mezi ním a Bibulem, oznámil, že jako projev úcty k svému spolukonzulovi zavádí praxi, že kdykoli bude jeho kolega Bibulus držet pruty, půjdou Caesarovi liktoři vždy až vzadu.

Veškerá ohleduplnost a vstřícnost však pominula, jakmile se přikročilo k projednávání prvního bodu programu, jímž byl pozemkový zákon. Caesar, poučený neúspěchem předchozích zákonů Rulla a Flavia, zkoncipoval jeho návrh velmi uvážlivě, takže se mu jen stěží dalo něco vytknout. Výkup půdy a její rozdělování mezi Pompeiovy veterány a příslušníky městské chudiny měly probíhat pod dohledem senátem určené komise. Vykupovat se měla půda pouze od majitelů, kteří ji byli ochotni prodat. K nákupu se mělo použít peněz získaných Pompeiovými vítězi. Výkup a přiděly měly sledovat vytváření stabilních a trvalých komunit. Caesar byl přitom ochoten odstranit z návrhu jakékoli ustanovení, proti němuž budou vzneseny námitky.

Po přečtení návrhu se Caesar začal dotazovat jednotlivých senátorů na jejich stanovisko. Crassus a Pompeius, dotázaní jako první, vyslovili bezvýhradný souhlas. Další bývalí konzulové s různou mírou nadšení a ochoty rovněž vyjadřovali svou podporu. Ani praetori neviděli důvod, proč by neměli se zákonem souhlasit. Dokonce i Cato byl nucen uznat, že zákon nelze odmítat, soudil jen, že by se nemělo s jeho zavedením spěchat. Za vhodnější považoval odsunout jeho schválení na příští rok. Znovu použil svou osvědčenou metodu blokování návrhů planým řečením až do soumraku, kdy se jednání zakončovalo bez usnesení.

Tentokrát však narazil na Caesarovu rozhodnost. Předsedající konzul nemínil trpět jeho oblíbenou zlovolnost. Nařídil během jednání Catona zatknout za maření státně důležitého jednání. Energický zákrok na některé senátory působil jako narušení republikánské demokracie. Zvedali se z lavic a na protest proti tyranii opouštěli zasedání. Jednoho z nich, Marka Petreia, který jako vojevůdce porazil Catilinu, se znervózněly Caesar otázal: „Můžeš mi říct, proč odcházíš?“

„Raději budu sedět s Catonem ve vězení, než abych si dal tady od tebe poroučet, co smím a nesmím říkat.“ Caesar si uvědomil, že pochybil. Umožnil Catonovi, aby si zvýšil reputaci jako neohrožený obránce demokracie. Musel svou chybu napravit jeho propuštěním. Cato se však ze svého vítězství radoval předčasně.

Caesar se rozhodl prosadit zákon senátu navzdory. Obrátil se na římský lid. Přinutil Bibula, aby na Foru před veřejností zopakoval Catonovo stanovisko, že zákon je sice dobrý, ale letos je jeho přijetí předčasné. Veřejně s ním polemizoval a jeho stanovisko přesvědčivě vyvracel. Nakonec se mu podařilo vyprovokovat jej k rozčilenému zvolání: „Letos tenhle zákon mít nebudete, i kdybyste se všichni postavili na hlavu!“ Svým výrokiem konzul Bibulus vyvolal všeobecné pobouření.

Za tiché pomoci Pompeia a Crassa v intencích triumvirátu bylo na Forum svoláno koncem ledna masové shromáždění na podporu Caesarova zákona. Ve velkém počtu se sem dostavili patricijští přívrženci všech tří celebrit. Přišli i Pompeiovi veteráni, mnozí se zbraněmi pod pláští, a povoláni byli i Clodiovi rváči. Bibulus, který se dostavil v doprovodu liktorů, i s Catonem a trojicí tribunů, se bláhově domníval, že z tribuny vysvětlí a obhájí své stanovisko. Cato dohodl s tribuny, že budou vše, co se usnese ve prospěch zákona, vetovat. Caesar z vyvýšeného

místa před chrámem objasnil naléhavost a spravedlivost svého návrhu. Bibulus vystoupil po schodech k němu, ale místo všeobecně očekávaného souhlasu s ním potvrdil své odmítavé stanovisko k schválení daného zákona v tomto roce. Náměstí zabouřilo odporem. K Bibulovi se hrnuli Clodiovi rabiáti a začali se na něj sápat. Snažil se jim vytrhávat z rukou a vykřikovat námitky a obvinění proti Caesarovi. Násilníci ho strhli dolů z chrámových schodů. Liktoři, kteří mu spěchali na pomoc, byli srazeni na zem a jejich pruty podupány a rozlámány. Byla to nepřípustná pohana nejvyššího úřadu, ale Caesar neměl zájem zakročít. Ztlučený Bibulus se s námahou zvedl z dlažby, obnažil si šíji a hystericky volal. „Zabte mě! Dokonejte násilí prolitím mé krve!“ Kdosi z davu přiskočil a vylil mu na hlavu nočník. Zneuctěný Bibulus, podpíraný několika svými bezbrannými liktory, se dal překotně na ústup. Chtěl ještě cosi provolávat, ale nikdo mu nepopřával sluchu. Cato vyvázl ze srážky, nezraněn. Podle Appiana jej Caesarovi stoupenci odváděli stranou, aby ho ušetřili napadení. Snažil se svolávat své stoupence a vyhrožovat odpůrcům, ale obojí zůstávalo bez odezvy.

Náměstí se poté uklidnilo a bez potíží, zcela nerušeně proběhlo shromáždění tribů, které schválilo zákon přesvědčivou většinou. Obsahoval článek zavazující všechny senátory pod hrozbou vyhnání k složení přísahy, že jej budou zachovávat a nebudou usilovat o jeho zrušení. Vážně nemocný exkonzul Metellus Celer, Pompeiův odpůrce, přísahu zprvu odmítal, ale nakonec se podvolil. Svou pohanou těžce dotčený Bibulus 1. února, jen co převzal „držení prutů“, svolal senát v naději, že se mu podaří dosáhnout odsouzení Caesara jako viníka skandálního průběhu schvalování zákona, domoci se zrušení jeho platnosti a rozhodnutí o Caesarově sesazení z úřadu konzula. Žádný senátor však nechtěl anebo neměl odvalu se postavit proti Caesarovi a zároveň si zneprátelel Pompeia a Crassa. Shodně s řadou jeho skalních příznivců celý senát odpověděl na jeho stížnosti a výzvy mlčením. Nikdo si netroufal je podpořit, neboť venku čekalo na sedm set ozbrojených Pompeiových veteránů, připravených odpůrce Caesarových zákonů umlčet. Bibulus se v rozčilení přestal ovládat: „Vláda této republiky sama sebe zesměšnila a zneuctila!“ vykřikoval osíplým hlasem. „Stydím se za vás! Znevážili jste římský senát! Dokud budu konzulem, už vás k žádnému rozhodnutí nesvolám! Zůstaňte doma, senátoři, stejně jako to učiním já! Tady nejste nic platní

vy ani já! Nahlédněte do svých duší a zpytujte svědomí, jestli jste se zachovali čestně!“ Nato vstal, podle Harrise, konzul Caesar sedící mezi Pompeiem a Crassem a s přezíravým úsměvem řekl: „Dřív než Marcus Bibulus a jeho duch opustí tuto síň a jednání bude na měsíc přerušeno, připomněl bych vám, senátoři, že tento zákon, tak jak byl lidem schválen, nás zavazuje, abychom přísahali, že ho budeme prosazovat. Takže navrhuji, abychom se teď všichni společně odebrali do Area Capitolina složit tuto přísahu, a veřejně tak demonstrovat jednotu s lidem.“ Vyskočil Cato, který ani s poraněnou rukou na pásce nechtěl promeškat příležitost předvést se jako nesmlouvavý obhájce morálních zásad. „Já tvůj nepřipustný zákon nepodepíšu!“

„A já taky ne,“ ozval se Metellus Celer, který odložil odjezd do přidělené Zaalpské Galie, aby se zapojil do boje proti Caesarovi, kterého nenáviděl. Několik senátorů se přidalo, Catonův přívrženec Marcus Favonius, bývalý konzul Lucius Gellius a někteří další.

„Dělejte, jak rozumíte,“ pokrčil lhostejně rameny Caesar, „ale berte v úvahu, že odpor proti zákonu se trestá i smrtí.“ V té chvíli se pomalu, jakoby s námahou zvedl Cicero. Síň se ztišila v napětí, jak se vysloví. „Mně konzulův zákon nevadí,“ pronesl s pohledem upřeným na Caesara, „odmítám pouze způsob, jakým nám ho vnutil.“ Rozhlédl se po senátorských lavicích. „Nicméně je to zákon, který si lid přeje, a tato skutečnost nás nutí danou přísahu složit. Proto se obracím na Catona, Celera a ostatní své přátele, aby se lehkovážně nevydávali trestu za neuznávání zákona. Nepropadejte omylu, že nepotřebujete Řím. Vězte, že Řím bude v těžkých časech, které nás čekají, potřebovat vás. Šetřete své síly pro bitvy, které přijdou, místo abyste se zbytečně obětovali v té, která je ztracená.“ Ciceronova řeč zapůsobila. Téměř všichni senátoři se z budovy kurie hromadně ubírali vzhůru na Kapitol a jeden za druhým za pochvalného jásotu přihlížejících Pompeiových veteránů přiložením ruky na posvátný Jupiterův kámen přísahali, že zákon budou dodržovat. Až úplně poslední se k obřadu přísahy dostavili i Bibulus, Cato a Celer. Konzul Caesar si vzal nenápadně stranou Cicerona. Poděkoval mu, že se v senátu přičinil o překonání námitek proti přísaze, ale vytkl mu znevažující tón, jakým to učinil. „Doufám, že nemáš v úmyslu ani mně, ani mým přátelům Pompeiovi a Crassovi působit nějaké obtíže. Rozhodně bych ti to nedoporučoval. Mohl bys toho velice litovat.“ Naznačil mu, že by naopak

velmi uvítal jeho ochotu k spolupráci. Tu však Cicero zdvořile odmítl s odůvodněním, že si chce zachovat nestrannost.

Bibulus, i když se přísaze s těžkým srdcem podvolil, propadl znechucené zatrpklosti natolik, že se po celý měsíc uchýlil do ústraní svého domu a přestal veřejně vystupovat jako konzul s odvoláním na nepříznivé věštby. Senát se nějakou dobu nescházel. Caesar odvetou podnítil bouřlivé protestní demonstrace svých příznivců proti němu před jeho domem i na Foru. Své zákony, pokud se k jejich schválení nesešel senát, nechával odhlasovat na lidových shromážděních. Jednal tak, jak ve zlosti volal za Petreiem při jeho nedávném demonstrativním odchodu ze senátu na protest proti umlčení Catona při jeho řečnické obstrukci: „Tak si jdi! Jděte si všichni! Ale pamatujte, dokud já budu konzulem, nikomu nebude dovoleno mařit vůli lidu jakýmkoli triky! Dám zákony schvalovat lidu!“

Zdálo se, že v Římě místo senátu vládne lid, ale nutno uznat, že ve skutečnosti byl lid zastupován chátrou a bojůvkami ovládanými Clodiem a Vatinielem, kteří plnili pokyny konzula Caesara. Takže vlastně vládl Caesar. Římané dokonce žertovali, že je vše v pořádku, vždyť mají, jak se sluší a patří, dva konzuly, Julia a Caesara. Bibulus se ve svém žlučovitém vzduchu utápěl v sepisování pomlouvačných invektiv proti Caesarovi, Pompeiovi i Crassovi, které jeho lidé za tmy vylepovali na Foru. Mimo to se snažil v rámci svých trvajících konzulských pravomocí všemožně znesnadňovat a mařit všechno, co Caesar jako konzul podnikal. Ten se však nedal znechutit. Sám o sobě vykazoval větší činorodost než kterákoli z předchozích konzulských dvojic společně. Zasloužil se o přijetí celé řady obecně užitečných zákonů. Svědomitě plnil i závazky vůči oběma svým partnerům z triumvirátu, jež jeho odpůrci nazývali trojhlavou bestii. V Pompeiův prospěch kromě schválení pozemkového zákona zřídil, že shromáždění tribů ratifikovalo jeho vojevůdcovskou i správní činnost ve východních provinciích. Lucullus se ostře stavěl na odpor, ale Caesar ho zdeptal drtivými argumenty a hrozbami, že Pompeiovi vojáci si znevážení svých zásluh nedají líbit. Crassa uspokojilo schválení třetinového snížení poplatku, který měli publikáni odvádět za pronájem výběru daní v Asii. Finanční společnosti, jež zastupovaly jejich zájmy však Caesar zároveň důrazně upozornil na rozumnou míru, již nedovolí překračovat. Zavedl i zákon, který přísně reguloval pravomoci správců

provincií v zájmu vyloučení mocenské zvlů. Tento vydařený zákon, který na Caesarovu chválu skoupý Cicero nazval vynikajícím, zůstane v platnosti po celá staletí.

Caesar se stal konzulem, který vládne Římu. Optimáti to pochopili a mnozí se ho už i bojí. S jeho návrhy souhlasí. Podporuje ho i řada tribunů. Nejhorlivěji Publius Vatinius. Senát na Caesarův návrh odhlasoval bez odporu i formální uznání vlády egyptského faraona Ptolemaia XII., který se mu za to odvděčil tučným úplatkem.

Konzula Bibula Clodiovi výtržníci dokonale zastrašili. Několikrát jen o vlásek unikl nájemným vrahům. Schovával se zbaběle doma, za tmy vůbec nevycházel ven. Dokonce se už neodvažoval promenovat po Římě ani za dne, pod ochranou liktorů.

Catona Caesar dráždí udržováním svého milostného vztahu s jeho nevlastní sestrou Sempronii. Tato erotomanka, která byla v dané době manželkou senátora Silana, mu zřejmě poskytovala tak veliké tělesné potěšení, že jí neváhal údajně věnovat perlu v ceně půldruhého milionu denárů. Alespoň se to šušovalo. Říkalo se ovšem také, že mu umožňuje líhat se svou dcerou, což se nezdá hodné víry.

V zájmu upevnění své mocenské pozice s výhledem do budoucna se odhodlal k závažnému rozhovoru s Pompeiem, jehož se rozhodl k sobě těsněji připoutat sňatkovou nabídkou. Aniž dal najevo, že ví o Pompeiově nezdaru v sjednávání sňatku s Catonovou neteří, začal řeč oklikou o tom, že není dobré, aby muž tak angažovaný jako on žil se svými starostmi sám, bez manželky schopné dělit se s ním o zátěž životních obtíží.

„A co ty?“ tázal se Pompeius. „Kdo pomáhá tobě s řešením životních obtíží?“ Caesar se mu svěřil. Chce se oženit. Hodlá požádat Calpurnia Pisona o ruku jeho dcery. „Calpurnie je krásná dívka,“ uznával Pompeius.

„To jistě je,“ přitakal Caesar. „Její otec bude navíc příští rok konzulem, což je příznivá okolnost. Bude naším spojencem.“

„Tvým spojencem.“

„Naším,“ trval na svém Caesar. „Pokud by ses i ty chtěl oženit, abys nezůstával sám, dal bych ti svou dceru Julii. Svou jedinou dceru. Víš, že je krásná a dobře vychovaná. Nabízím ti její ruku jako výraz svých přátelských citů. A záruku našeho spolenectví.“ Zahleděl se Pompeiovi

do očí. Zastihl v nich překvapení blízké úžasu. Tuhle nabídku Pompeius nečekal. Julii zná. Je to skutečně krásná dívka a bezpochyby ctnostná po matce Cornelií z Cinnova rodu. Ale je jí sedmnáct! Může vůbec pomyslet na sňatek s dívkou o třicet let mladší, než je sám? Není to přece jen i na římské poměry až příliš velký rozdíl? Mít – o kolik – o nějakých šest let mladšího tchána! U všech bohů! To by měl dobře uvážit. Zatraceně dobře! Ale na druhé straně... mít po svém boku tak nádherné poupě a zpevnit své postavení zasloužilého vojevůdce, trojnásobného triumfátora, exkonzula a prokonzula příbuzenstvím s velkým pontifikem, mocným konzulem a budoucím prokonzulem, kterému patří budoucnost... Kdo by na jeho místě odolal?

Pompeius vstal, statný, pohledný muž, i když trochu ztěžklý. Tvář prozrazovala vzrušení.

„S Julií jsi o tom hovořil? Je přece zasnoubená, pokud vím.“

„Hovořil. Bylo by pro ni nesmírnou poctou stát se chotí Velkého Pompeia. Je schopna tě upřímně milovat.“ Pompeius s dojetím v očích rozpřáhl náruč.

„Tvou nabídku vděčně přijímám.“ Oba muži se objali.

Caesar byl na výsost spokojen. Triumvirát se osvědčoval. Crassa si získal zákonem o finančních úlevách pro výběřčí daní a vydatnými splátkami svých dluhů. Pompeia, jemuž se zavděčil zákonem o půdě, si nyní k sobě připoutal zdařilým sjednáním sňatku se svou dcerou. Nebylo asi snadné ji přemluvit, aby v sobě umlčela lásku k svému snoubenci Quintu Serviliu Caepionovi, s nímž měla již za několik dní vstoupit do stavu manželského. Jistě se to neobešlo bez slz. A ještě nesnadnější bylo přesvědčit Quinta Servilia, Caesarova stoupence, který stál po jeho boku v zápasech s Catonem i Bibulem, že je třeba pro velké cíle obětovat soukromé štěstí. Caepio rozhořčeně odporoval. Nakonec se smířil se zrušením zasnub, když mu Pompeius jako odškodnění přislíbil za manželku svou vlastní dceru Pompeiu. K tomu bylo ovšem zapotřebí, aby nejprve zrušil její zasnoubení s Faustem Sullou, synem někdejšího diktátora, což asi také bylo nepřijatelným kousnutím do kyselého jablka.

Svatební zpříbuznění Pompeia s Caesarem se vydařilo. Slavný vojevůdce se do mladičké, půvabné, očividně laskavé a inteligentní Julie zamíloval. Zcela upřímně se svěřoval svým přátelům: „Jsem s ní šťastnější

než s kteroukoli ženou, kterou jsem kdy poznal. S ní se cítím o dvacet let mladší. Dokonce snad o třicet.“ I ona v něm našla zalíbení. Byli spolu šťastni. Ani Caesar nelitoval své volby. Mladá, sličná Calpurnie se stala jeho věrnou a upřímně milující ženou až do konce jeho dnů.

Obě svatby, jejichž politický význam byl na první pohled zřejmý, samozřejmě podráždily konzulovy odpůrce. Cicero pohoršeně vykřikoval: „Jak mohl Caesar vlastní dítě prodat způsobem tak cynickým a odporným a zvrhlým!“ Nedovedl si představit ty dvě věkem a vzhledem tak rozdílné bytosti v objetí na manželském loži. Ale když jim přišel do domu blahopřát a odevzdat svatební dar, nádhernou stříbrnou mísu s iniciálami, upřímně ho dojal pohled na to, jak hezká, okouzující Julie, tak podobná svému otci, pohladila něžně Pompeia po tváři a on se rozzářil a políbil ji na čelo. Nesmiřitelný Cato naproti tomu rozšiřoval žlučovité pamflety, v nichž psal: „Je nepřijatelné, aby byla sňatky zaprodávána veřejná moc a kumpáni využívali žen k tomu, aby si mezi sebou rozdělovali provincie, vojska a moc.“ Caesara osočoval jako tyrana.

Caesarovi dost možná došla trpělivost. Zdá se, že si s Clodiem domluvil protiúder. Vettius, účastník Catilina spiknutí, který se zachránil tím, že všechny spoluúčastníky vyzradil, a který se později pokoušel obvinít i Caesara, ale byl zbit a uvězněn pro nactiutřačství, byl zřejmě nyní Clodiem donucen k rozehrání zálučné intriky proti Caesarovým pomlouvačům. Poté co ho strážci pořádku na Foru zadrželi s dýkou v ruce, vypověděl před senátem, že byl najat, aby svého známého, mladého Curia, získal pro spáchání atentátu na Caesara a Pompeia. Na otázku, kdo jej najal, uvedl několik senátorů v čele s Bibulem a Catonem a také Serviliiným synem Brutem. Když byl následující den konzulem Caesarem a tribunem Vatiniem předvolán na shromáždění lidu na Foru, při výslechu na řečništi Bruta mezi provinilci vynechal, ale zato udal Luculla a řadu dalších mužů včetně Ciceronova zetě. Celý případ měl být důkladně vyšetřen a Vettius pohnán před soud. Avšak dříve než k tomu došlo, byl ve své cele nalezen mrtev. Plutarchos tvrdí, že spáchal sebevraždu, ale na jeho krku byly nalezeny stopy škracení. Pozadí celé aféry tak zůstalo neobjasněno. Posílila však sympatie k Caesarovi i Pompeiovi.

Někdy začátkem dubna Caesar předložil senátu a přes Catonův odpor prosadil další zemědělský zákon. Umožňoval přiděl úrodné zemědělské půdy v Campanii dvaceti tisícům nemajetných římských rodin se třemi

a více dětmi. Bylo tak osídleno území o rozloze 504 čtverečních kilometrů a dokončena obnova za punské války zničené Capuy. Senátoři byli přitom opět zavázáni přísahou, že budou tento zákon respektovat a nebudou usilovat o jeho zrušení.

V té době se také konečně uskutečnila Clodiova adopce jistým plebejem, jehož mu Caesar pomohl najít. Clodius se tak formálně zbavil příslušnosti k aristokracii a jako plebejec se mohl nyní ucházet o zvolení tribunem lidu. Stalo se tak v poradní síni senátu na mimořádné schůzi kurie, kterou svolal Caesar jako nejvyšší pontifik. Seděl na pódiu, oblečen ve velekněžské říze, obklopen svými liktory. Na dřevěných lavicích dřepělo jen asi třicet představitelů kurie. Caesar vztáhl ruku ke klečícímu Clodioví. „Publie Clodie Pulchere, z moci svého úřadu nejvyššího velekněze prohlašuji, že jsi nyní adoptivním synem Publia Fonteia a budeš zapsán ve státních záznamech jako plebejec. Změna tvého statutu má okamžitou platnost, můžeš se tedy ucházet o zvolení tribunem.“

Na Cicerona padla těžká sklíčenost. Věděl, že Clodius ho jako tribun bude pronásledovat za to, že dal catilinovce popravít bez soudu. Caesar poděkoval všem přítomným za účast. Shromáždění se rozcházelo. Prokonzul Celer, který se předtím snažil narušit obřad adopce svého švagra, a dokonce fyzicky napadl uhrovitého, ani ne dvacetiletého ustrašeného mladíčka, který přijal úlohu Clodiova adoptivního otce, se dal nakonec uchlácholit Ciceronem, který mu zadržel ruku napřaženou k ráně. „Ne, Celere. Nedávej jim záminku, aby tě mohli uvěznit.“ Caesar, zaslechnuv, co bylo řečeno, podotkl pochvalně: „Moudrá rada.“ Celer nechal svou mohutnou pěst poklesnout. U dveří Ciceronovi řekl: „Nezoufejte! Není ještě tribunem a já se vynasnažím, aby jím nebyl.“

Cicero si však uvědomoval, že ho nečeká nic dobrého. Clodius, který si předsevzal pomstít popravené catilinovce, by jako tribun lidu snadno mohl dosáhnout jeho potrestání za ortel bez soudu.

Caesar, s prospěchem využívající Clodiových nátlakových akcí, naopak doufal, že jako tribun mu bude Clodius schopen prospět nejenom činností svých band, ale především uplatněním tribunských pravomocí. Clodius však na něj z nějakého osobního zjištěného důvodu v budoucnu dočasně zanevře a bude mu hrozit vetováním jeho zákonů. K tomu se však nakonec rozumně neodhodlá, pokud je vůbec pravda, že to měl v úmyslu.